

studie

STREEKEIGENHEID

HOPPELAND

studie

STREEKEIGENHEID

HOPPELAND

Omschrijving opdracht

- opdracht van de Provincie West-Vlaanderen en stad Poperinge
- uitgevoerd door Universiteit Gent, Vakgroep Architectuur en Stedenbouw, Labo Stedenbouw
- onderwerp: behoud en versterken van het streekeigen karakter van het Hoppeland (beperkt tot de gemeente Poperinge)
- termijn: januari-juni 2005
- doelgroep: ambtenaren, architecten, bouwheren

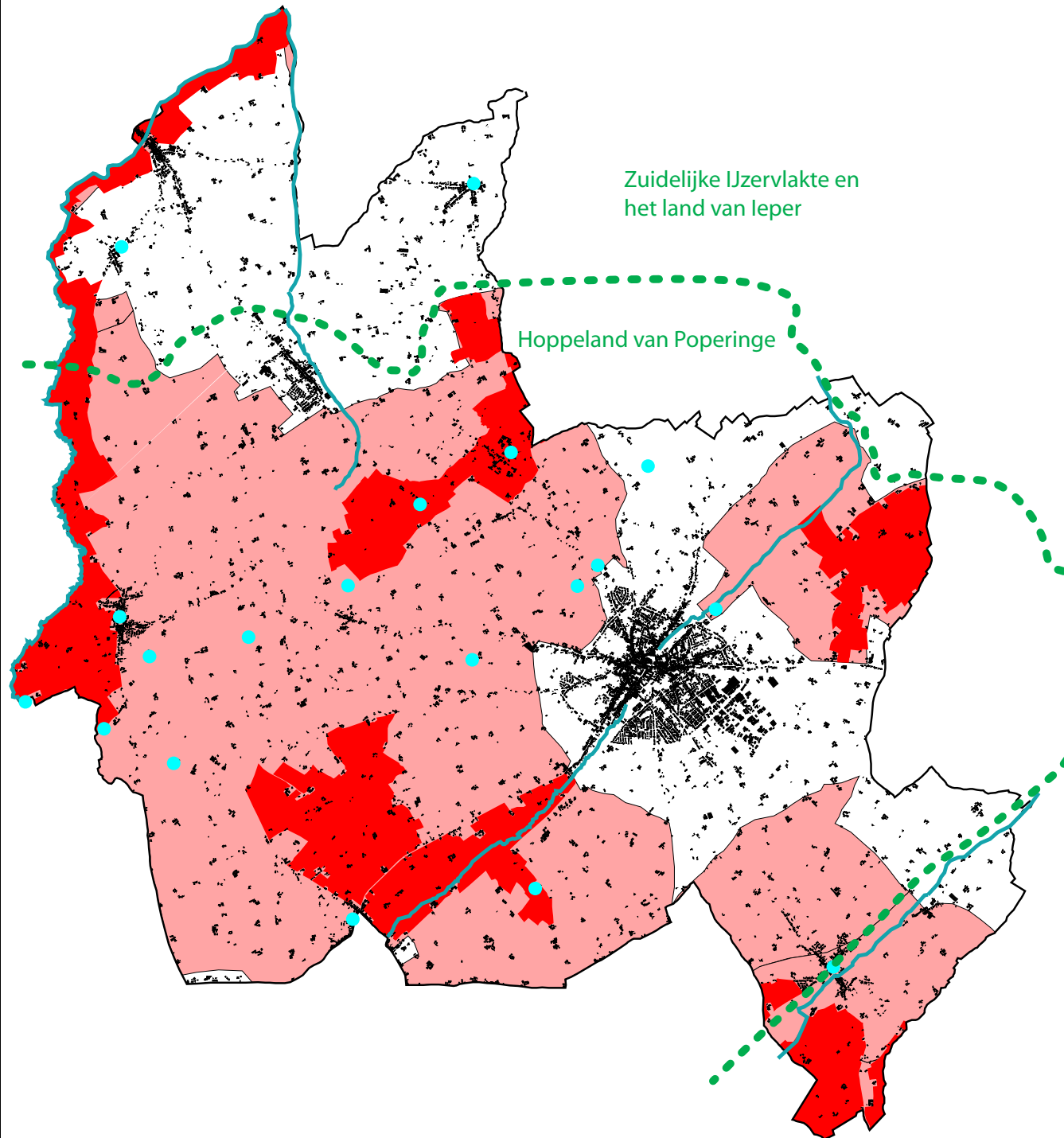
1

STREEKEIGENHEID ?

Gebied met veel erfgoed

Landschapsatlas:

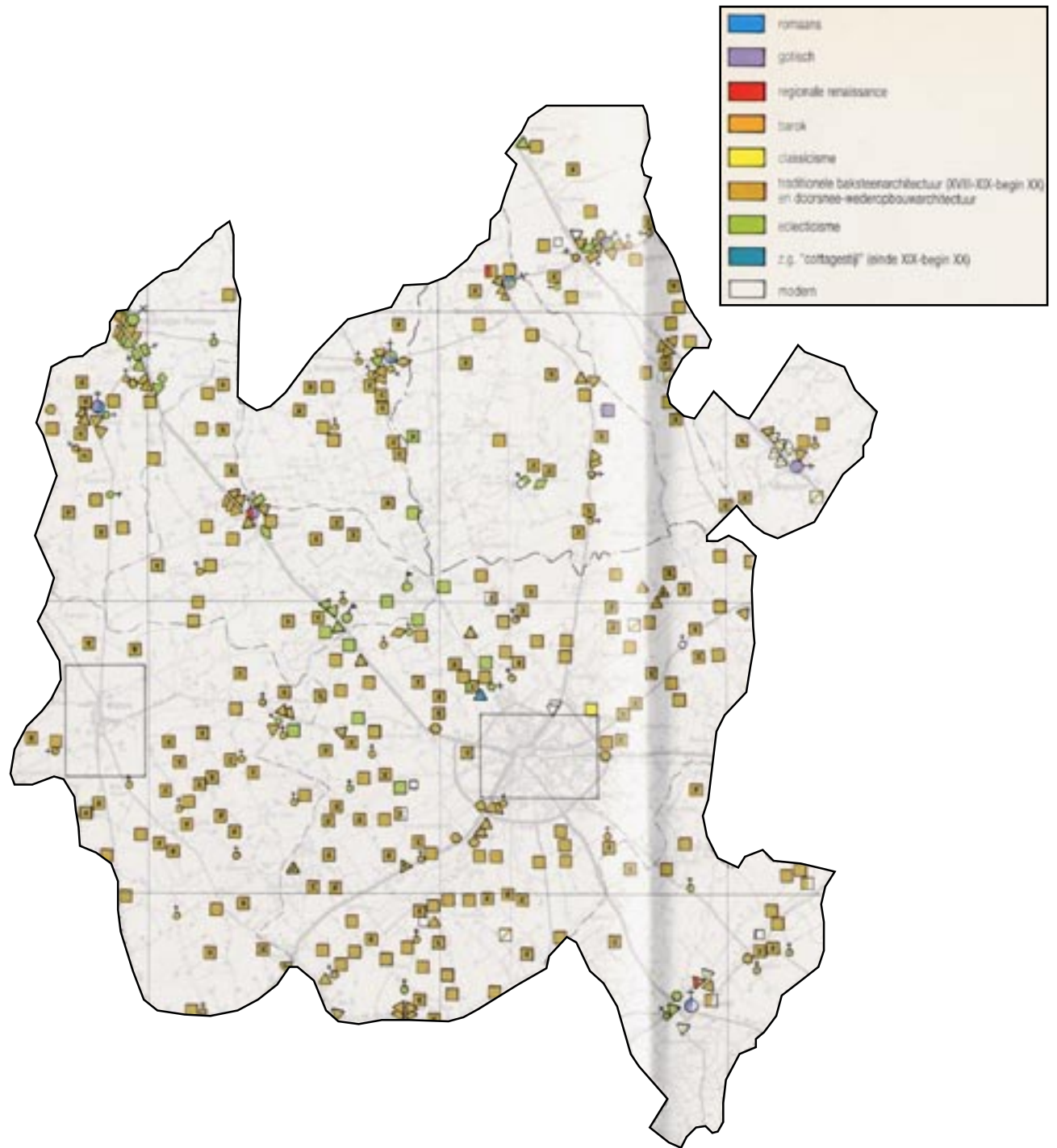
- ankerplaatsen
- relictzones
- lijnrelicten
- puntrelicten

Gebied met veel erfgoed

Inventaris bouwkundig erfgoed:

- niet één bepaalde bouwstijl of één bepaalde periode.
- barok, ecclecticisme, gotiek, baksteenarchitectuur,...

vakwerkwoning

brouwerij Roesbrugge

hoeve Palingstraat 5

dorpskern Watou

hoeve Palingstraat 6

Chalet de l'amitié

oude gemeentehuis Krombeke

hoeve Korte Wildeweg

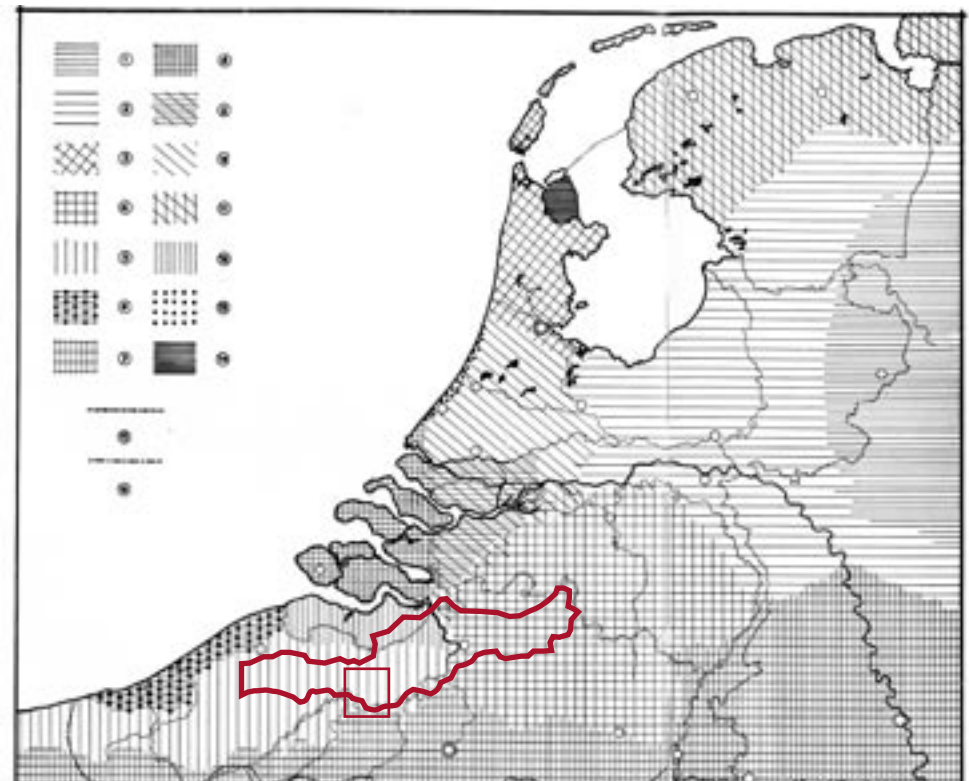

woningen Couthoflaan

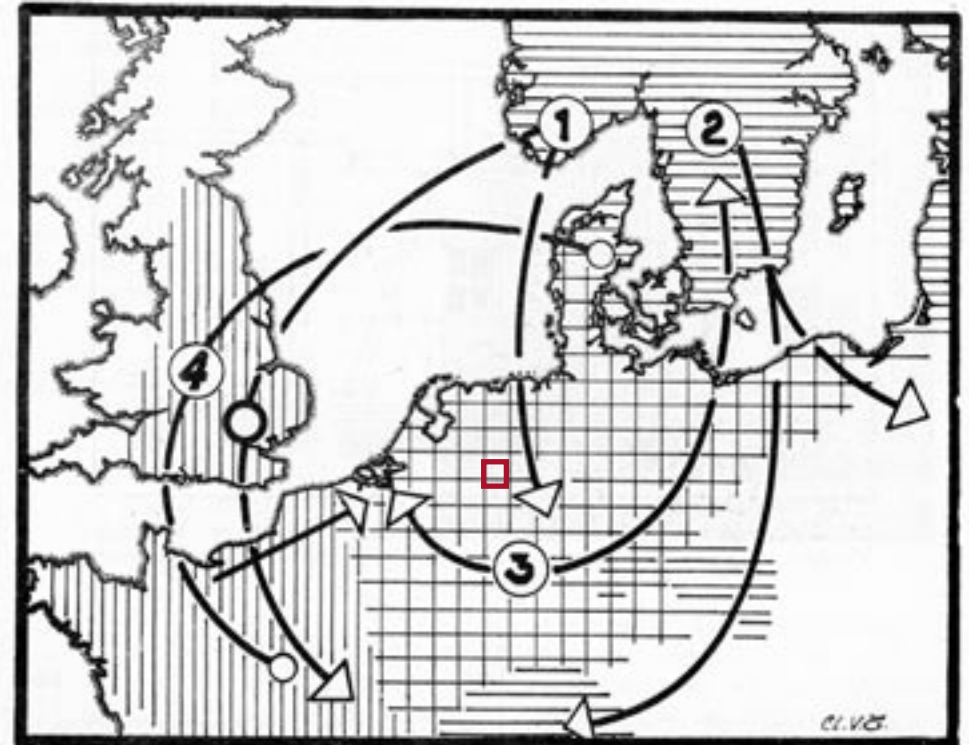
Invloeden bouwstijlen

Kaart met de aanduiding van verschillende bouwstijlen in West-Europa:

- bouwstijlen niet uniek voor de streek (invloeden uit heel Europa)

overzichtskaart van de hoevetypes in de Nederlanden

overzichtskaart van de technieken in de stallenbouw

Verschillende niveaus

gaande van het architecturaal detail tot het landschap
streekeigen kenmerken te onderscheiden.

- landschap
- architectuur
- stedenbouw
- ...

Verschillende niveaus

voorbeeld 1

architectuur
niet-streekeigen verbouwing

Verschillende niveaus

voorbeeld 1

landschap
streekeigen inplanting en aanblik

Verschillende niveaus

voorbeeld 1

stedebouw
de boerderij is nog steeds actief

Verschillende niveaus

voorbeeld 2

architectuur
verbouwing met aandacht voor historische vormgeving

Verschillende niveaus

voorbeeld 2

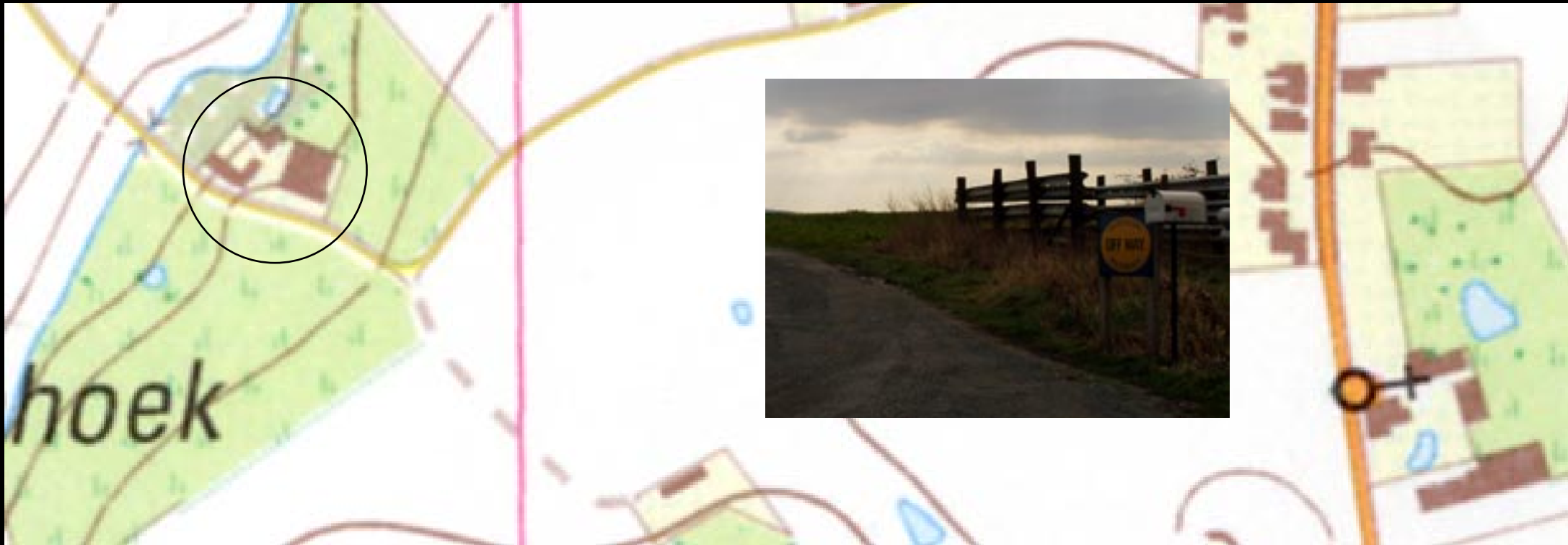
landschap
streekeigen inplanting, gebruik van streekeigen beplantingen

Verschillende niveaus

voorbeeld 2

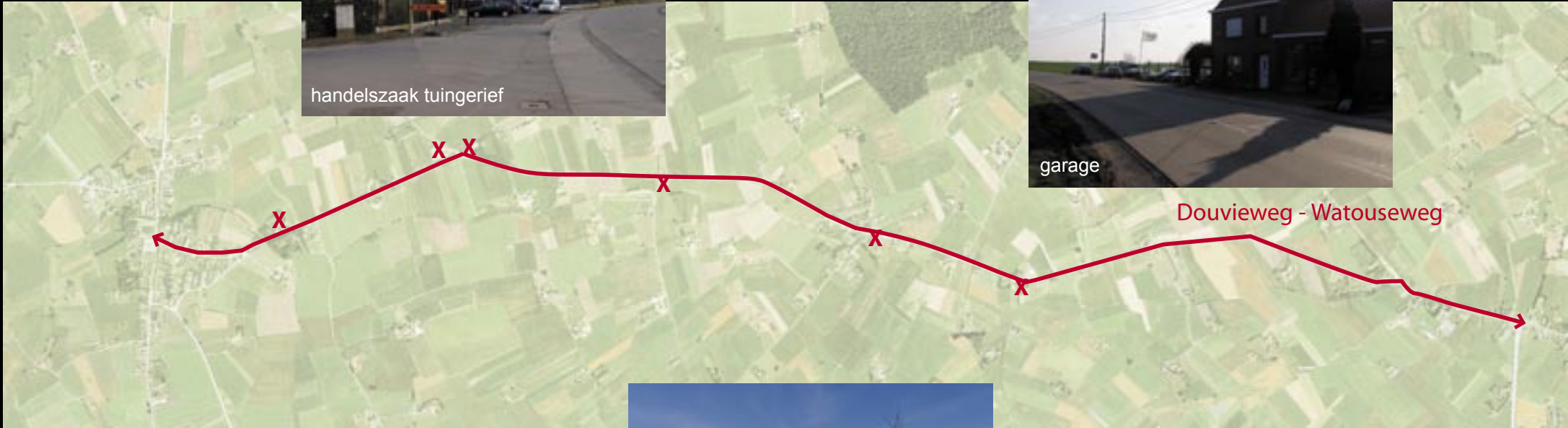
stedenbouw
handtassenfabriek als functie is niet 'streekeigen'

Verschillende gebruikers

Bewoner-passant

- het landschap
- de voorzieningen langs de weg (beperkte steenwegontwikkeling)

Verschillende gebruikers

Toerist-passant

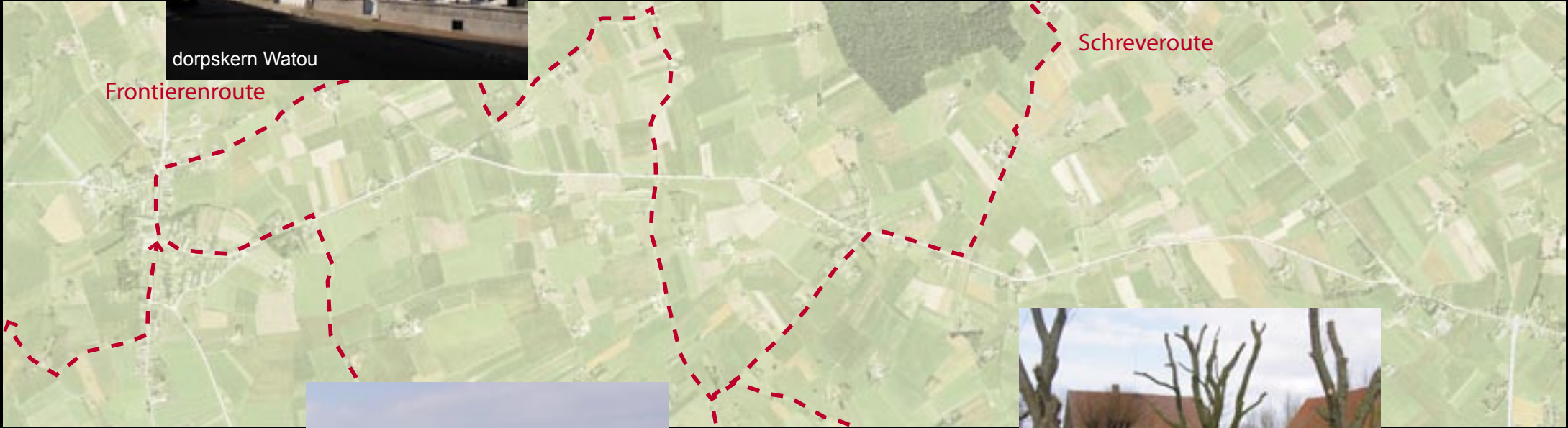
- oude boerderijen, bossen, natuur, vergezichten, idyllische landschappen, ...

dorpskern Watou

Frontierenroute

Schreveroute

open landschap

clusterhoeve

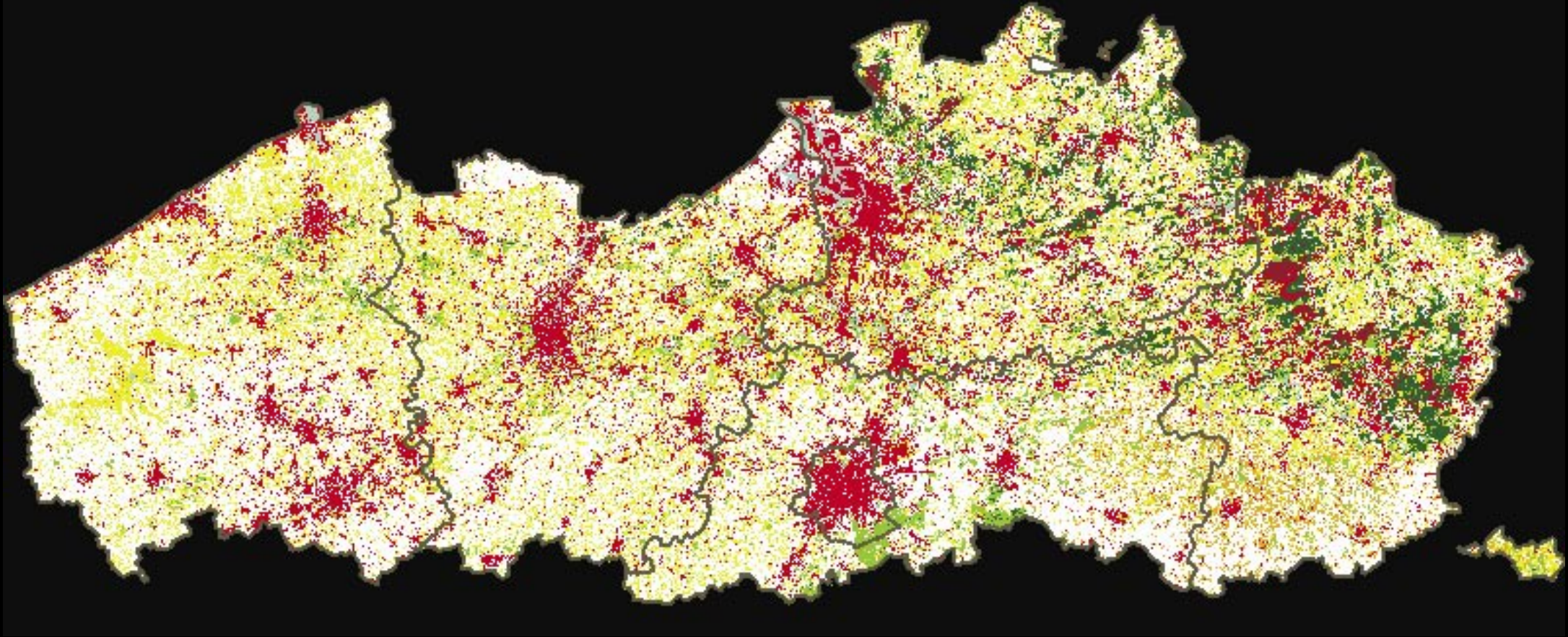

2

***HET LANDSCHAP
VAN HET
HOPPELAND***

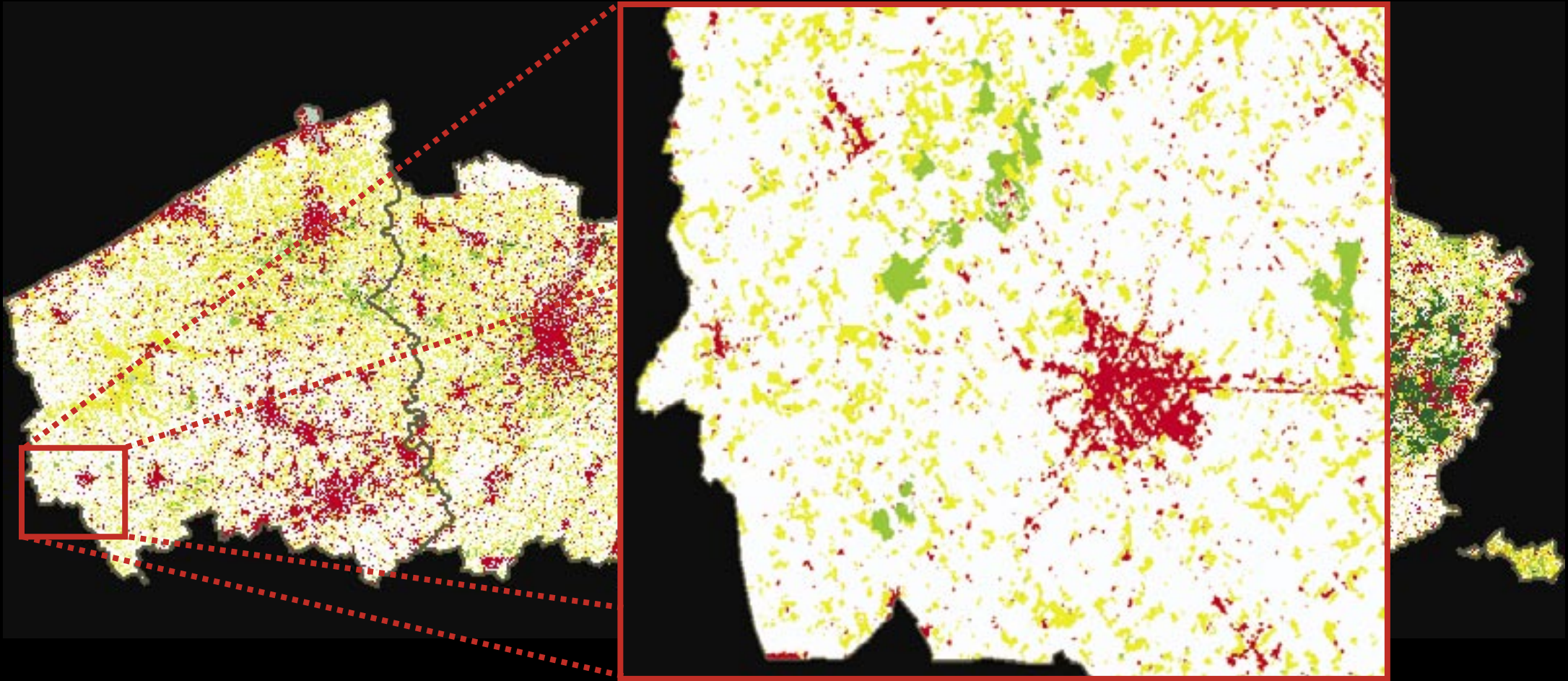
De perceptie van het landschap

- grote openheid
(bodemgebruikskaat Vlaanderen)

De perceptie van het landschap

- grote openheid
(bodemgebruikskaat Vlaanderen)

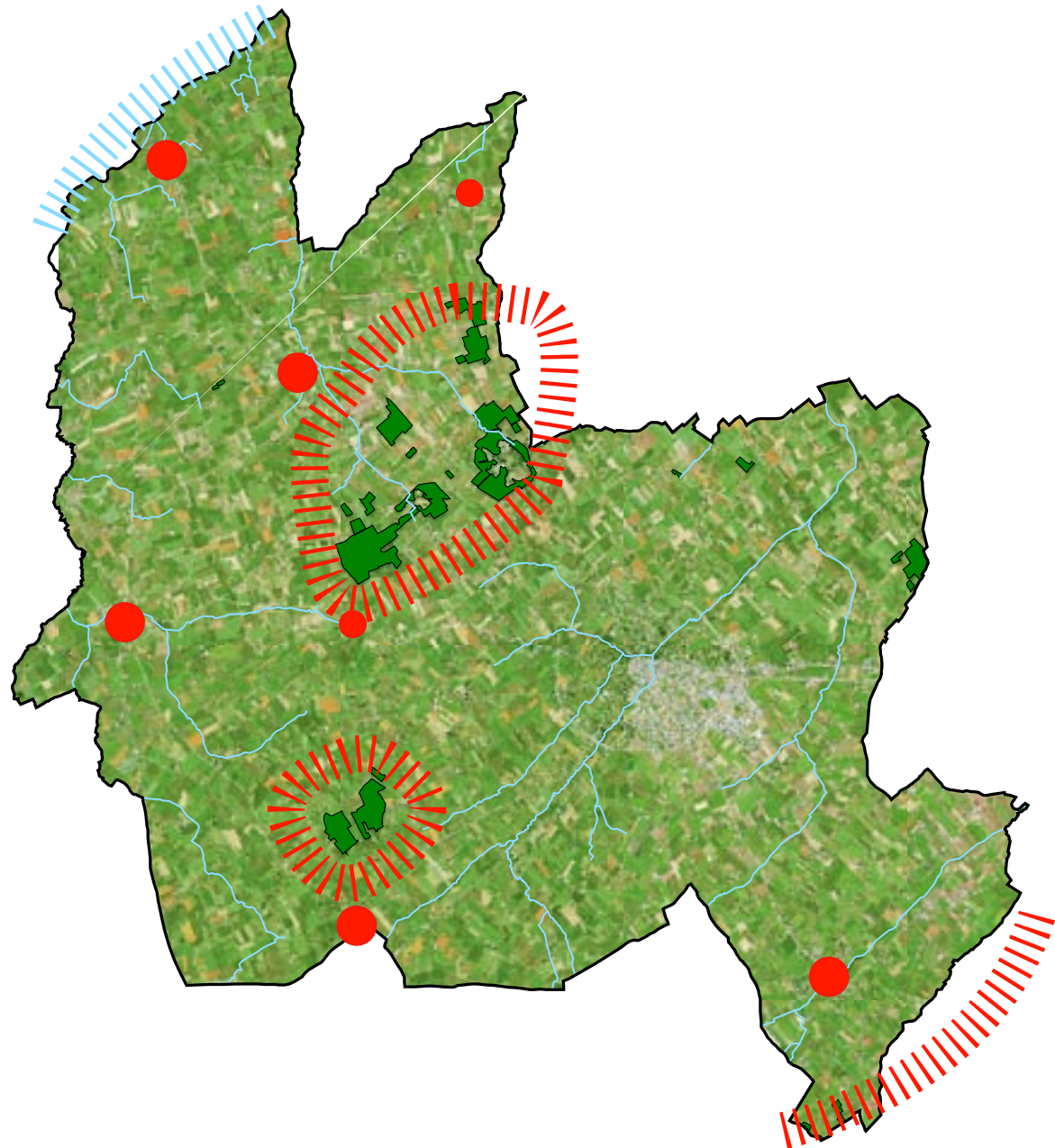

De perceptie van het landschap

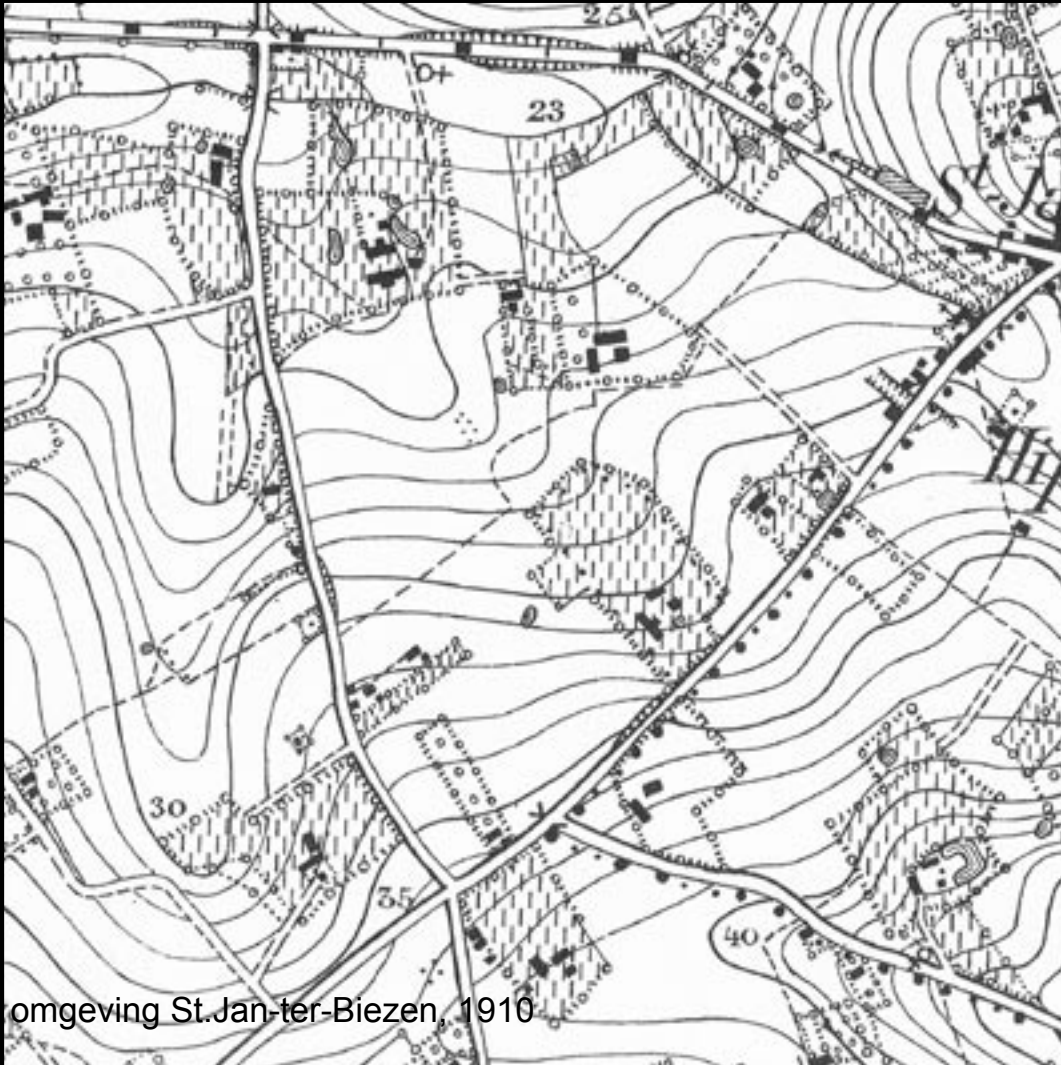
De perceptie van het landschap

- grote mate van isotropie
- beperkt aantal landmarks

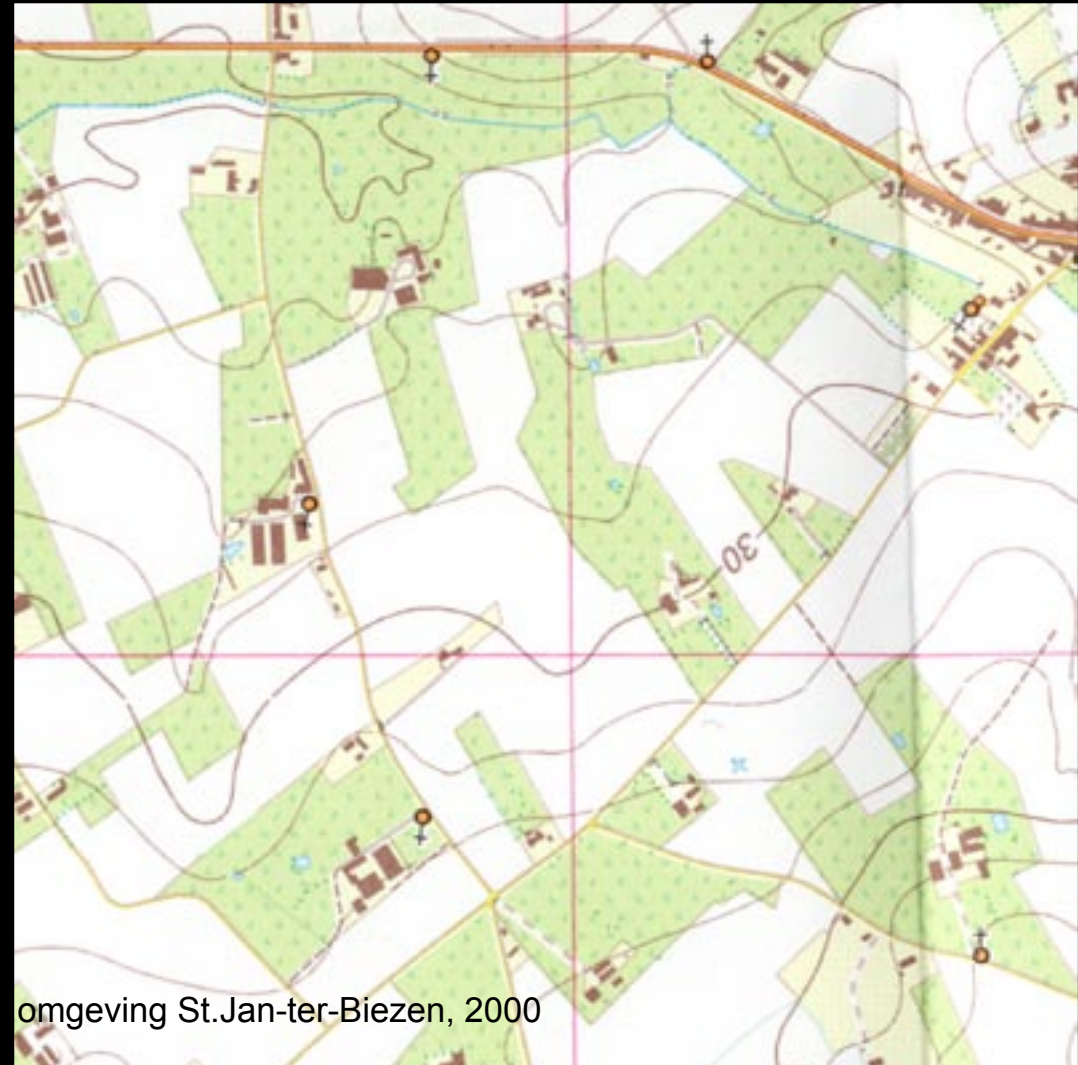

De evolutie van het landschap

- Spreiding van de bebouwing slechts in beperkte mate gewijzigd.
- Op de kavel grote wijzigingen!

omgeving St. Jan-ter-Biezen, 1910

omgeving St. Jan-ter-Biezen, 2000

De evolutie van het landschap

Hoewel het nederzettingspatroon slechts in beperkte mate gewijzigd is, zijn er toch grote veranderingen in het landschap door evoluties in landbouw.

- verdwijnen van het 'historisch groen'
- van een gesloten naar een meer open landschap

gebied rond Couthof, 1910

gebied rond Couthof, 2004

De evolutie van het landschap

Hoewel het nederzettingspatroon slechts in beperkte mate gewijzigd is, zijn er toch grote veranderingen in het landschap door evoluties in landbouw.

- verdwijnen van het 'historisch groen'
- van een gesloten naar een meer open landschap

Transformatie van het landschap te Geluveld.
Massart 1910, Charlier 1980, Kempnaers 2003

De evolutie van het landschap

Hoewel het nederzettingspatroon slechts in beperkte mate gewijzigd is, zijn er toch grote veranderingen in het landschap door evoluties in landbouw.

- verdwijnen van het 'historisch groen'
- van een gesloten naar een meer open landschap

Het Hoppeland rond Poperinghe rond de eeuwwisseling
Het Hoppeland vandaag

De evolutie van het landschap

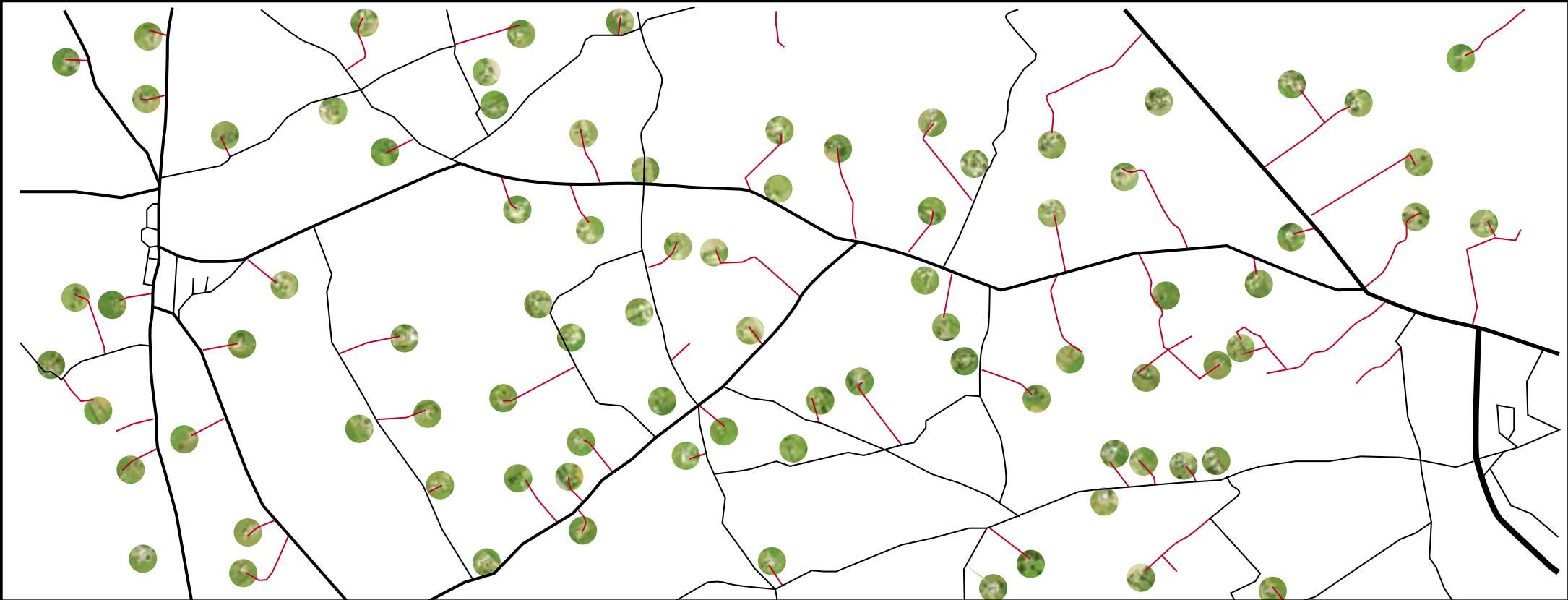
Vaak wijziging in eigendomstructuur: privatisatie van land-
wegen en verdwijnen van parallel ontsluitingssysteem tus-
sen verschillende hoeves

Transformatie van afgelegen hoeve in Zillebeke, nabij Ieper
Massart 1910, Charlier 1980, Kempnaers 2003.

De evolutie van het landschap

Vaak wijziging in eigendomstructuur: privatisatie van land-
wegen en verdwijnen van parallel ontsluitingssysteem tus-
sen verschillende hoeves

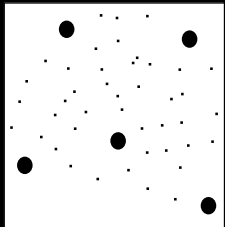
3

***BEBOUWING
IN HET
HOPPELAND***

Nederzettingspatroon op grote schaal

Algemeen

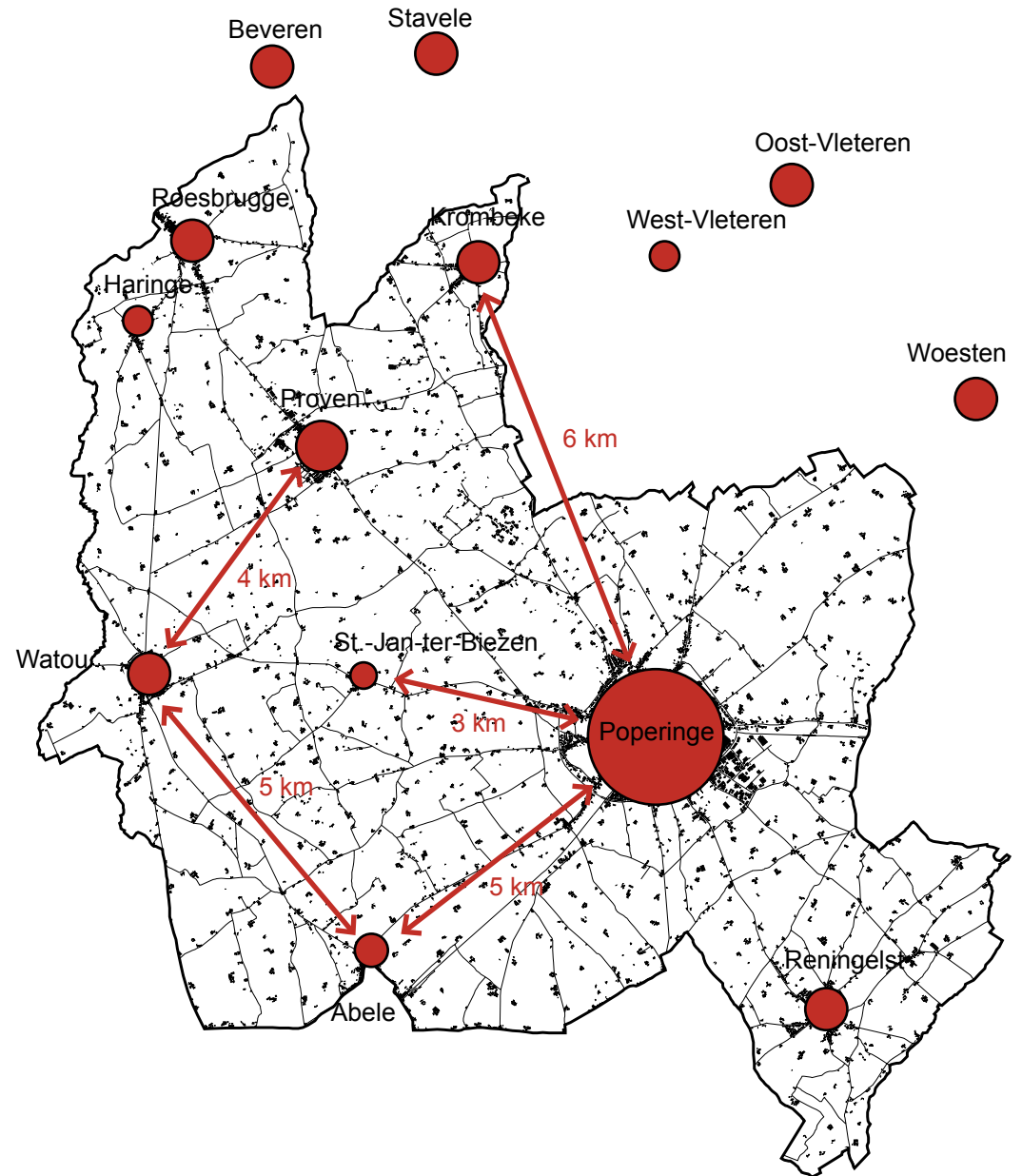
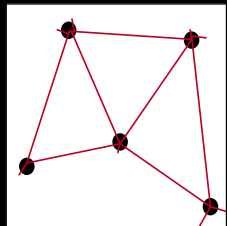
sterk contrast:
compacte dorpskernen/ gelijkmatige
verspreide bebouwing.

Nederzettingspatroon op grote schaal

Dorpskernen

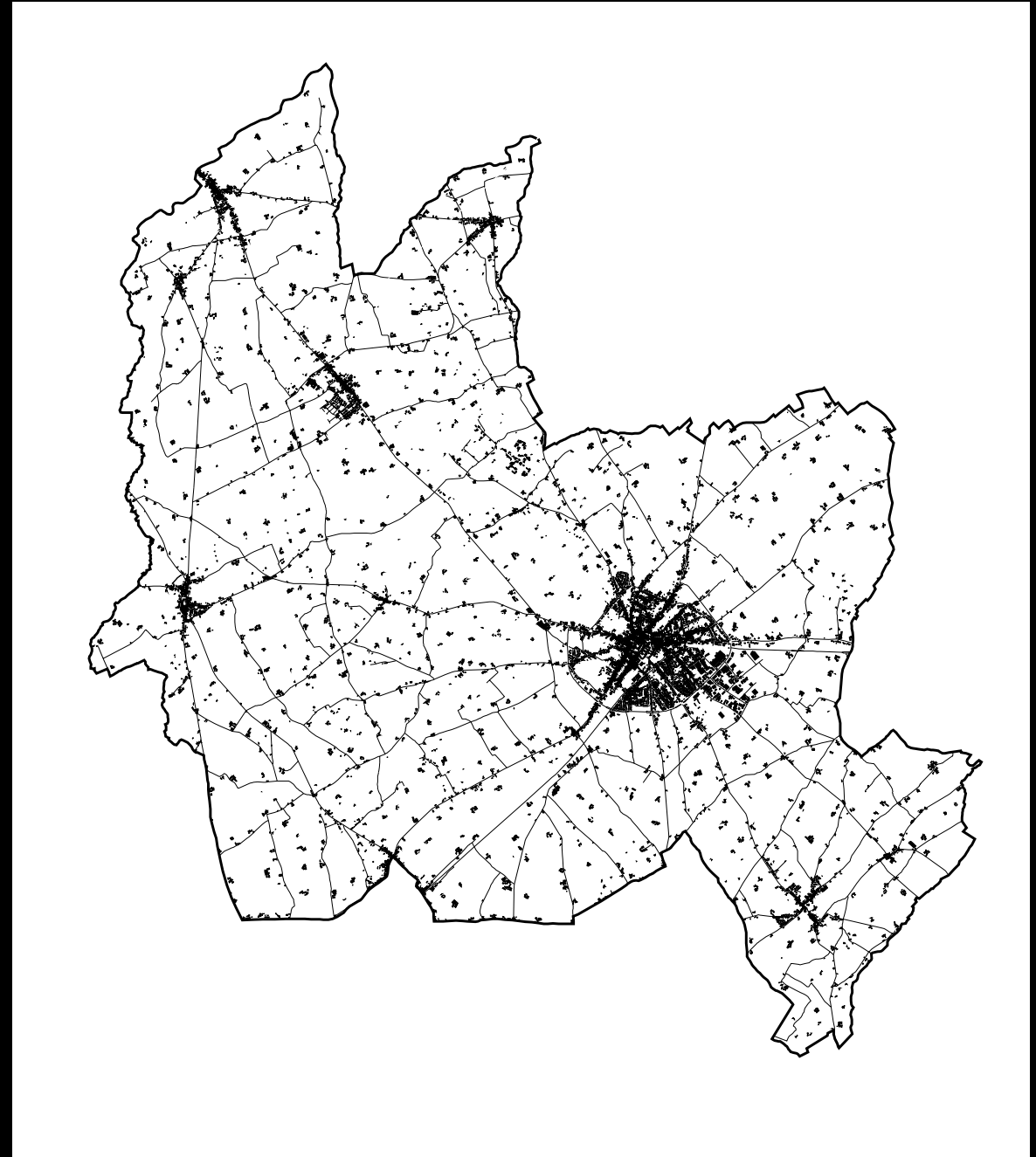
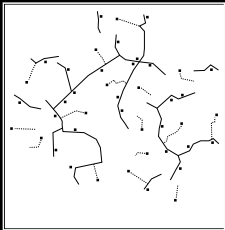
- sterk variërende tussenafstanden (gem. 4,5 km)
- variërende omvang, maar steeds beperkt
- onderling verbonden door grotere wegen.
- iedere kern is zichtbaar als een punt vanuit de open ruimte

Nederzettingspatroon op grote schaal

Verspreide bebouwing

- zeer gelijkmatige spreiding
- lage dichtheid.
- lintbebouwing of steenwegontwikkeling amper aanwezig.

Nederzettingspatroon op grote schaal

Verspreide bebouwing

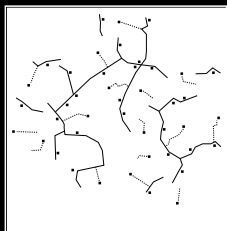
- 35 tot 40 %verspreide bebouwing op een parallel netwerk van landwegen en private wegen.
- in hoofdzaak boerderijen

Bebouwing die langs de openbare weg gelegen is

Bebouwing die NIET langs de openbare weg gelegen is: 35 tot 40 %

Dorpskernen

De ruimtelijke organisatie

- klein en compact.
- aantal kruisende wegen met lintbebouwing (voornamelijk gesloten bebouwing van rijwoningen).
- verrassend contrast: interne geslotenheid / open ruimte.
- zowel arbeiderswoningen als grotere burgerhuizen

dorpskern Abele

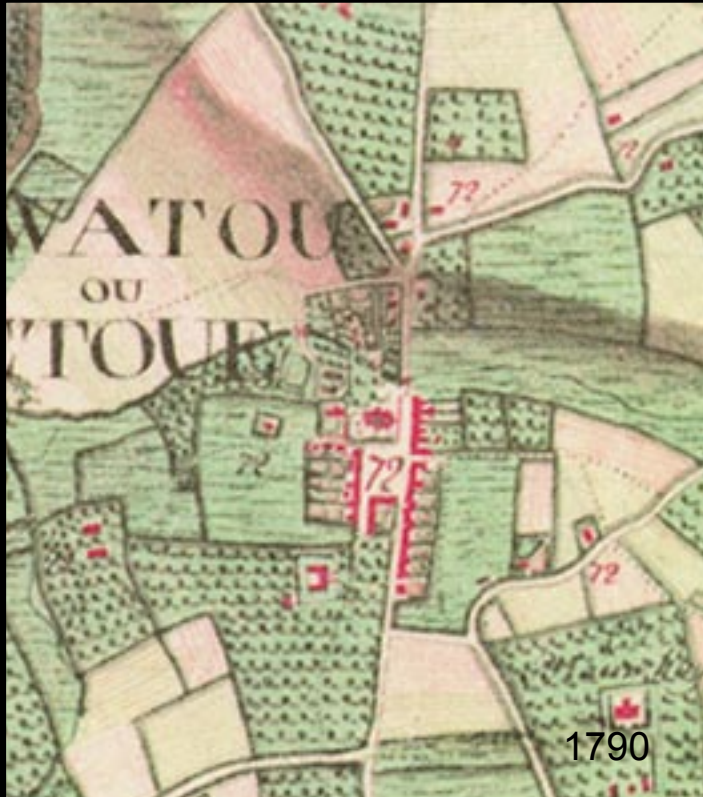

dorpskern Watou

Dorpskernen

Transformaties

nieuwe vormen van lintbebouwing en verkaveling

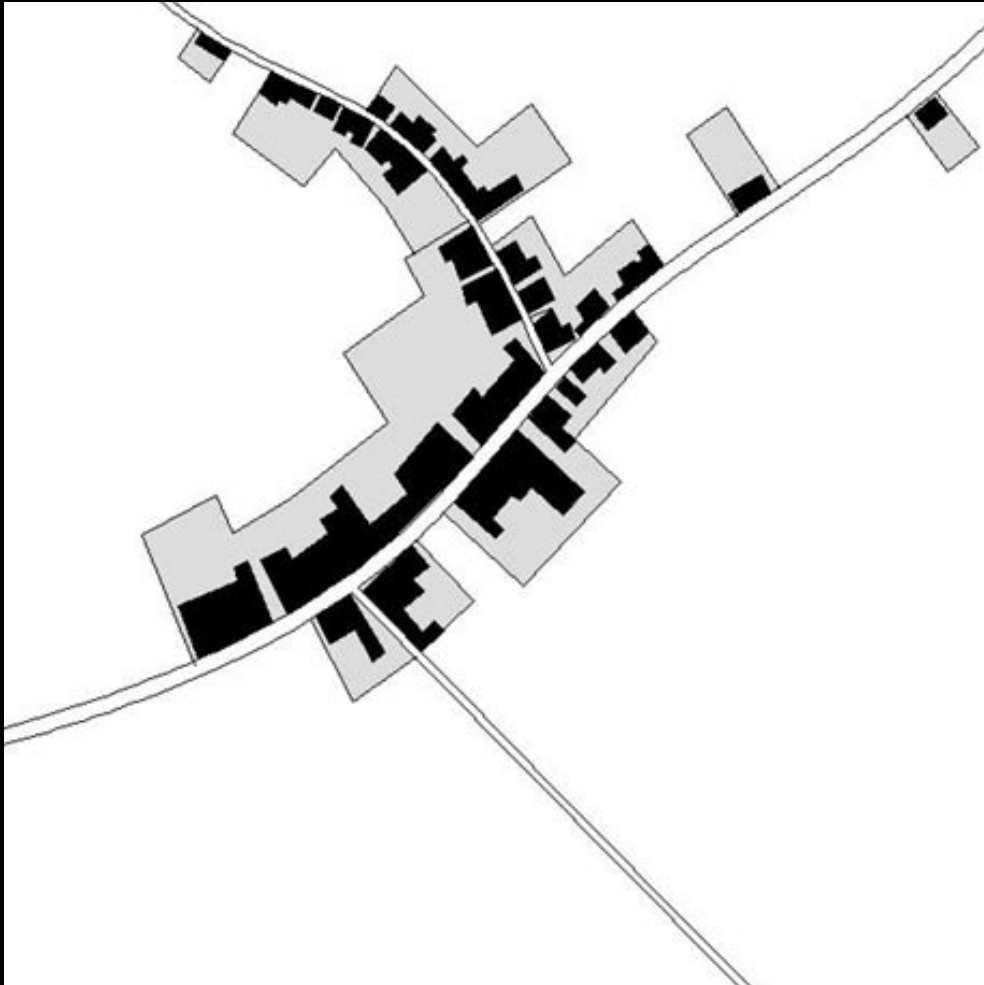

Dorpskernen

Transformaties

historische vorm:

- gesloten lintbebouwing

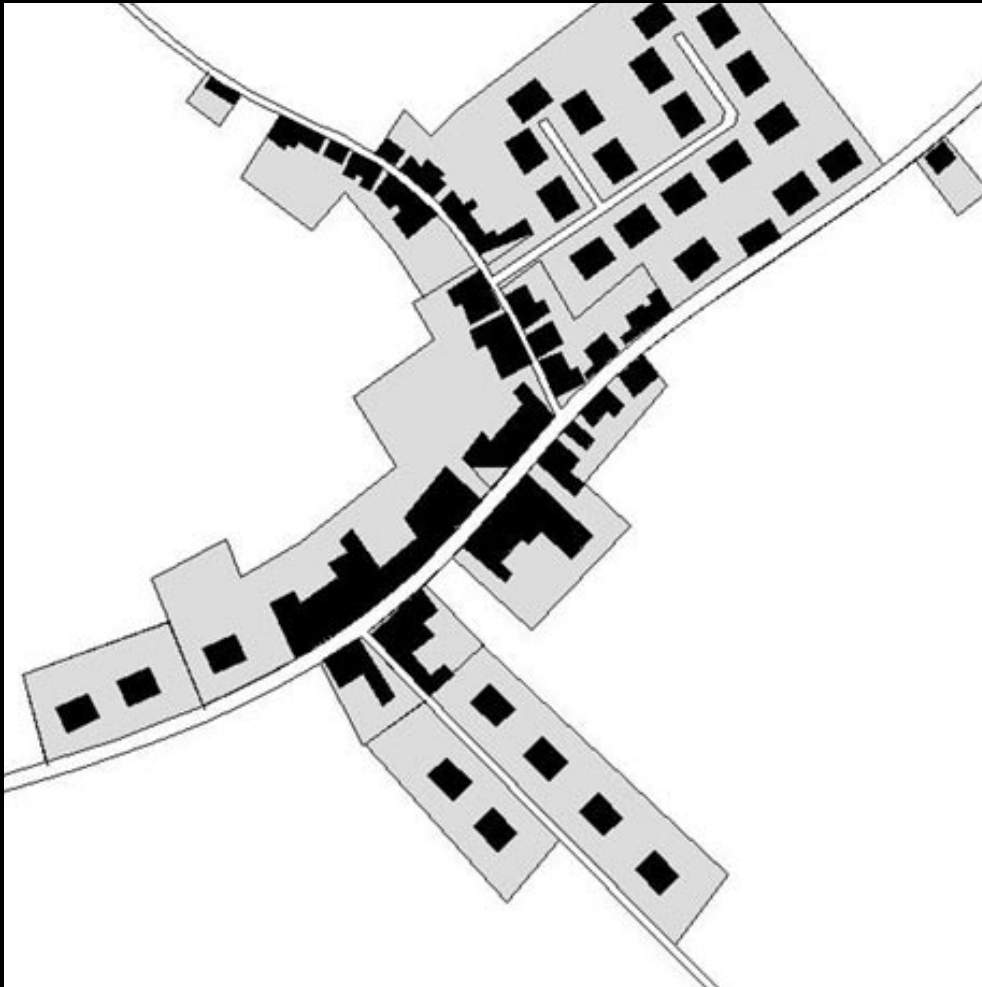

Dorpskernen

Transformaties

hedendaagse vorm:

- nieuwe lintbebouwing: open bebouwing, verder van de straat gelegen
- verkavelingen

nieuwe verkaveling

nieuwe lintbebouwing

Boerderijen

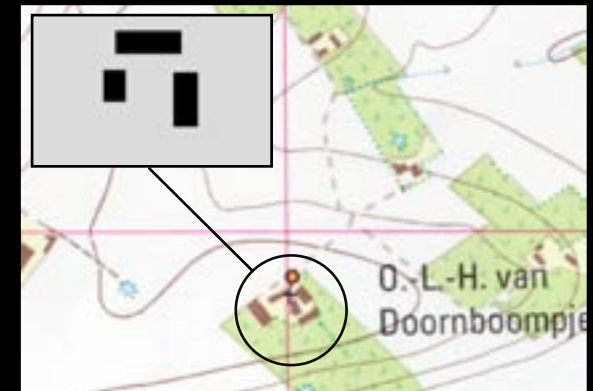
Inplanting op de kavel

2 traditionele types: geclusterd en langgerekt

- geclusterd: meest voorkomend

- meeste boerderijen: op een afstand van de openbare weg.

- woongebouw met de zuidoostzijde naar het erf gericht.

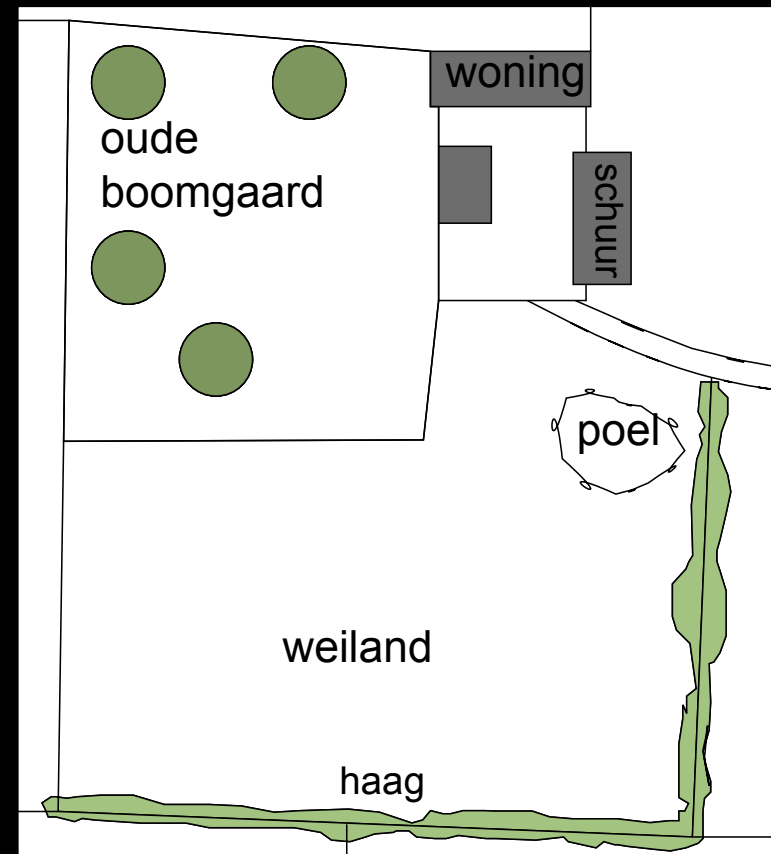
Boerderijen

Transformaties

De trends:

- schaalvergroting in de landbouw
- ontwikkeling van 'werk-, woon- en recreatieplatteland'

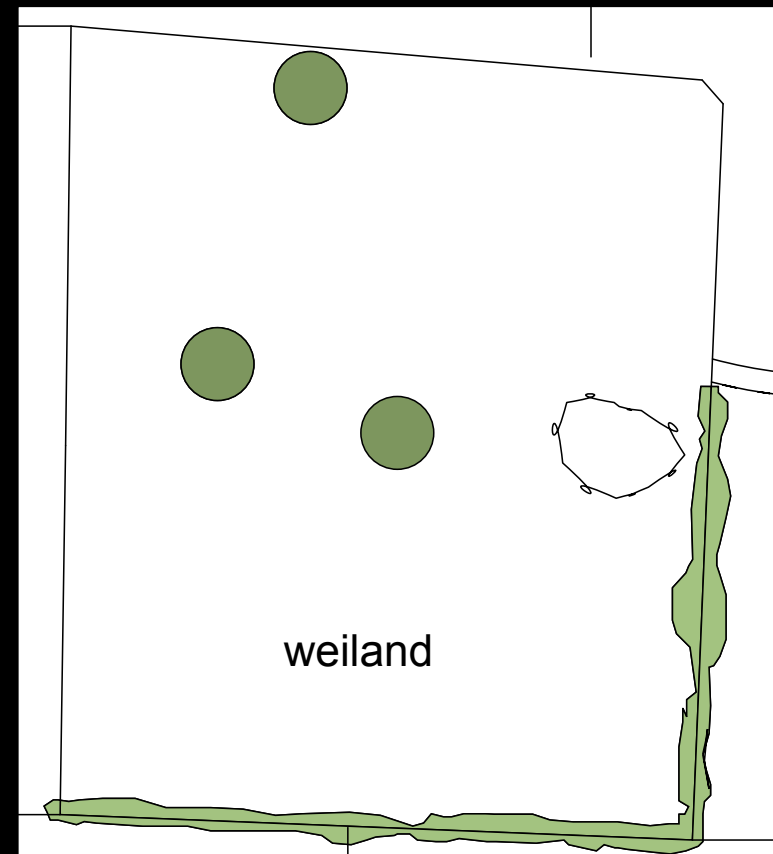
Oude boerderijen kunnen 4 transformaties ondergaan.

Boerderijen

Transformatie 1:
Landbouw > ?

De boerderij stopt, waarna ze leeg staat of wordt afgebroken. In sommige gevallen herinneren een overgebleven boom, haag of poel aan de oude hofstede.

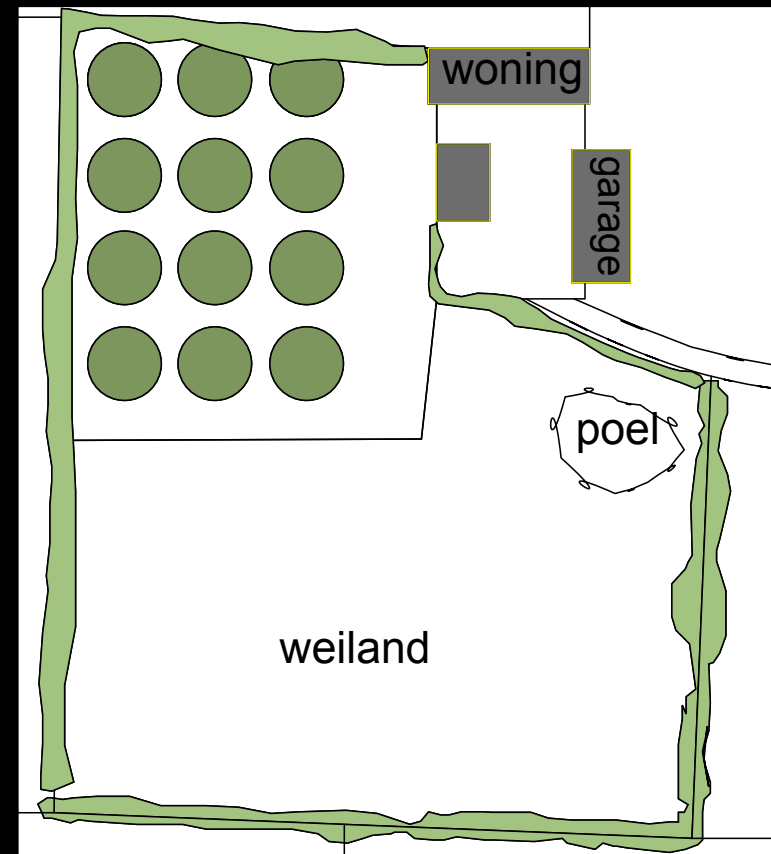

Boerderijen

Transformatie 2:

Landbouw > wonen / horeca / bedrijf

- vaak veel aandacht naar de restauratie van de gebouwen, inrichting van het domein met (herstel van) hagen, poelen, boomgaarden,...

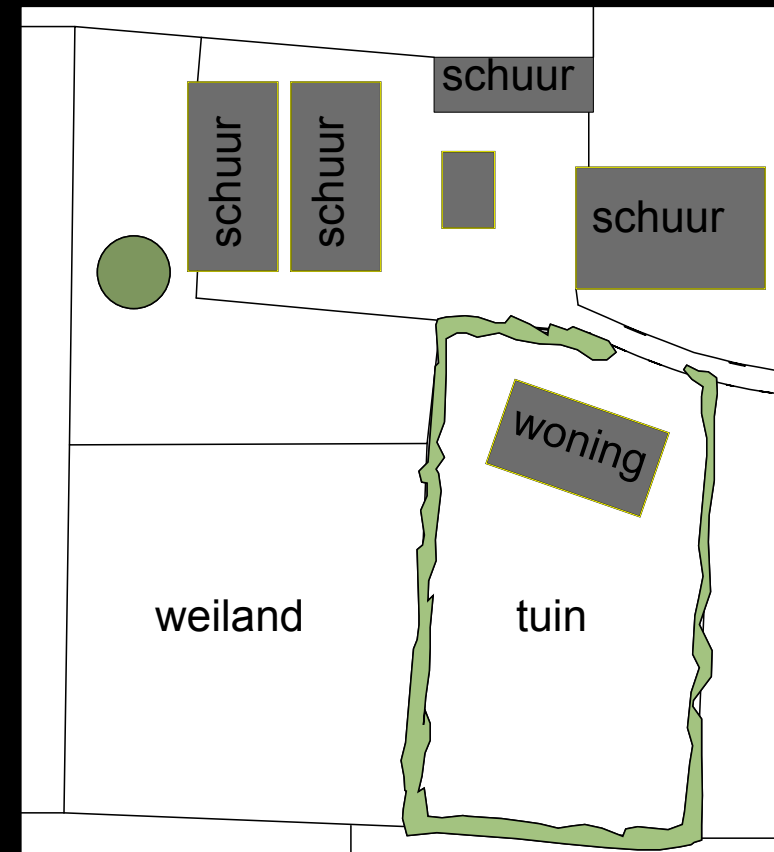

Boerderijen

Transformatie 3:
Landbouw > landbouw

De boerderij is leefbaar en breidt uit.

- vaak alle oude volumes vervangen door grotere stallen en een nieuwe woning.
- woning en bedrijf los van elkaar.
- loodsen zonder inkleding in de open ruimte
- veel verharding voor grote landbouwvoertuigen
- de woning is een villa met een tuin errond, niet meer ontsloten door een gemeenschappelijk erf.

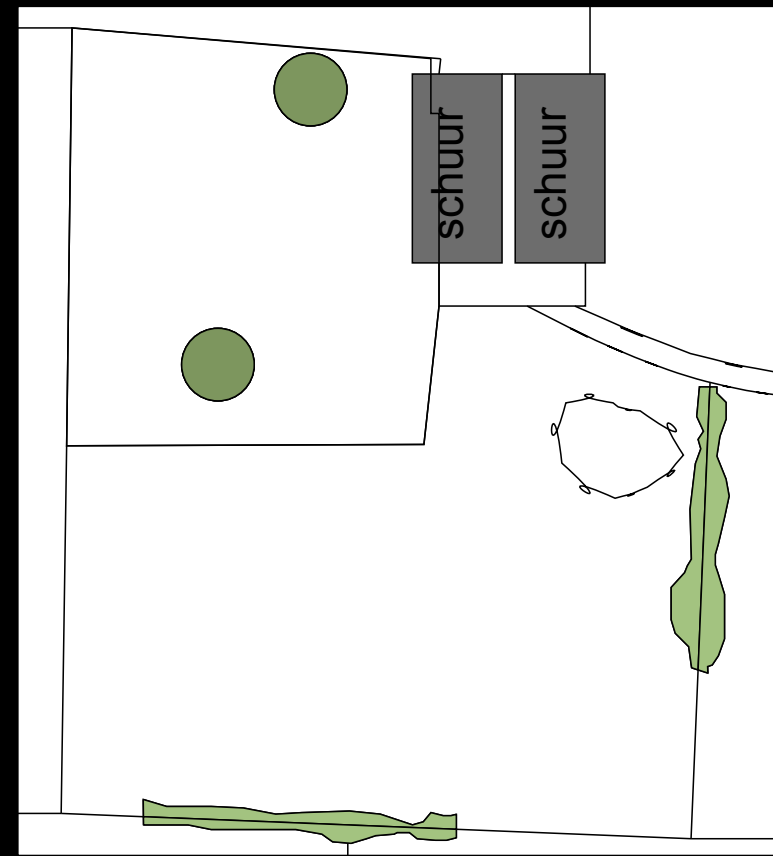

Boerderijen

Transformatie 4:

Landbouw > (landbouw)

- boerderij wordt geannexeerd door een ander landbouwbedrijf.
- woonfunctie verdwijnt.
- bestaande gebouwen worden gebruikt als loods of vervangen.
- oude inrichting (houtkanten, hagen, boomgaard, poel,...) vervaagt en wordt vervangen door meer verharding.

Woningen

Inplanting op de kavel

twee types inplanting:

- 1 oude inplanting: op de rand van de kavel
  - oudere woningen
  - of gebouwd op de rand van de kavel, ofwel door verbreding van de weg 'voortuin' kwijtgeraakt
  - kopse gevels vaak op de rand van het perceel, geen of slechts kleine deur- of raamopeningen
  - scherp silhouette in het landschap.
- 2 Nieuwe inplanting: meer centraal op het perceel
  - nieuwbouwwoningen (vaak herbouw met gewijzigde inplanting op de kavel)
  - gevelopeningen aan alle zijden
  - omringd door een tuin
  - meer geschakeerde en minder scherp silhouette

oude inplanting

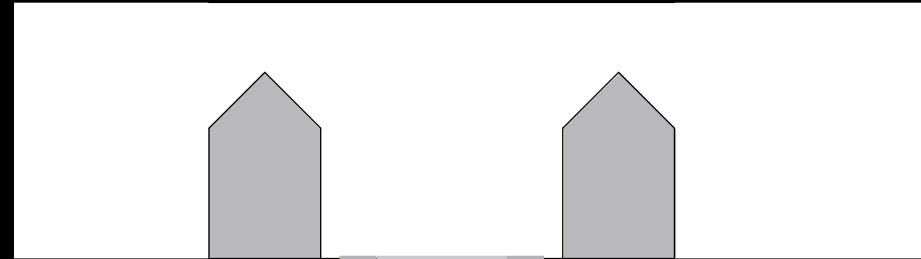
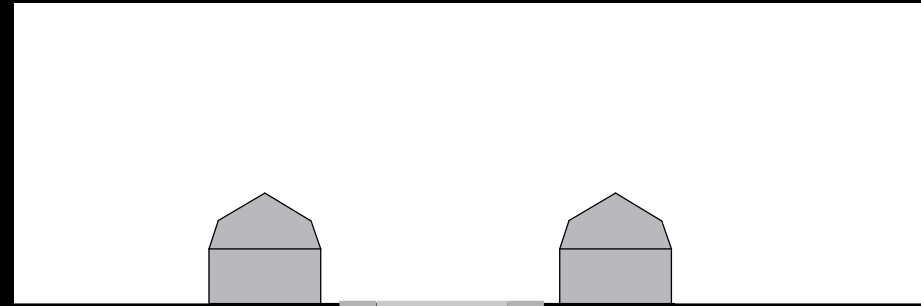
nieuwe inplanting

Woningen

Straatprofiel

Oud straatprofiel

- smalle straat met bebouwing ernaast
- zowel in de dorpskernen als daarbuiten!
- breedte/hoogte verhouding, gecombineerd met de gesloten bebouwingswijze, resulteert in een dense, besloten aanblik.

Woningen

Straatprofiel

Nieuwe straatprofiel:

- brede straat met daarnaast voortuinen en bebouwing
- grotere afstand van de woning tot de weg
- nieuwe bebouwing vaak vrijstaand, met een tuin
- groenere en meer open aanblik

Architectuur

Algemeen

Veelheid aan gebouwentypes,
bouwstijlen en materiaalgebruik.

Zeer moeilijk om over één streekeigen
architectuur te spreken.

Er zijn echter wel een aantal algemene,
maar typerende kenmerken wat betreft:

- de vorm van gebouwen
- de materialen van de gebouwen

Architectuur

Vorm van de gebouwen

Extrusievorm

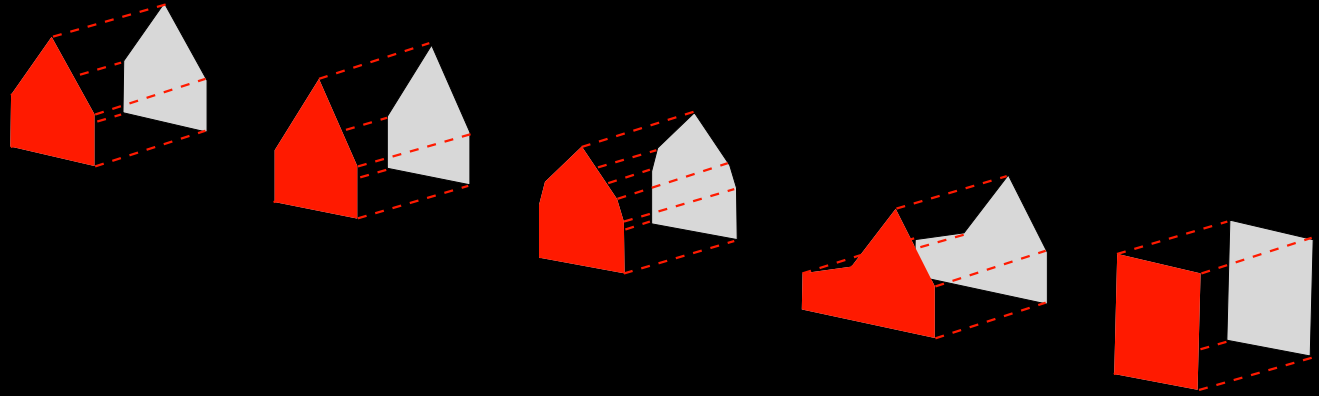
- extrusie van een eenvoudige sectie.
- zuivere volumes

Geen alzijdigheid

- ongelijke behandeling van de gevels.
- kopse gevels meer gesloten.
- één representatieve langse gevel.

Annexen

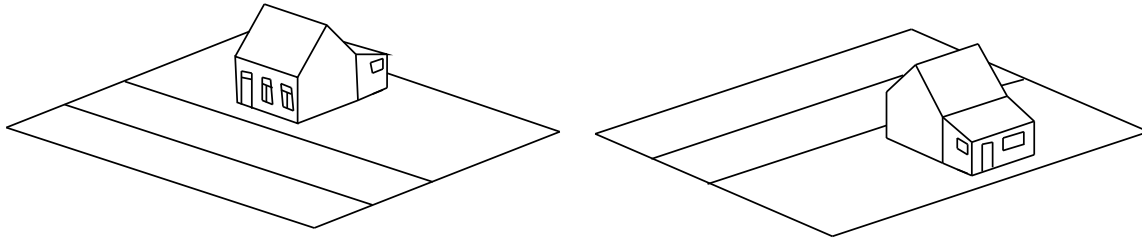
- lager zijn dan het hoofdvolume.

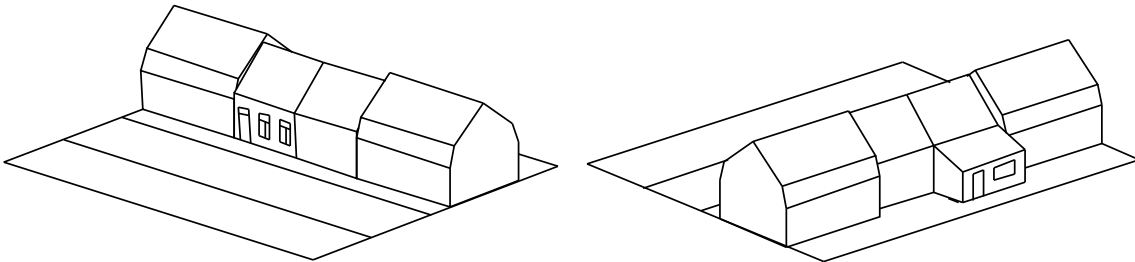
Architectuur

Types

zelfde types overal terug te vinden, ongeacht hun locatie.
(verspreide bebouwing, in de kern)

Arbeiderswoning in verspreide bebouwing

Arbeiderswoning in de kern

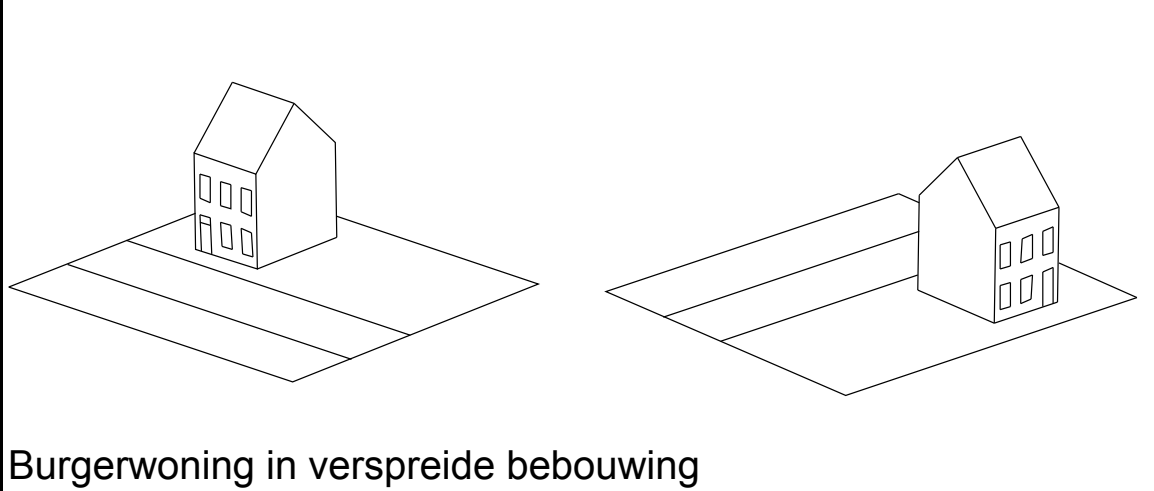

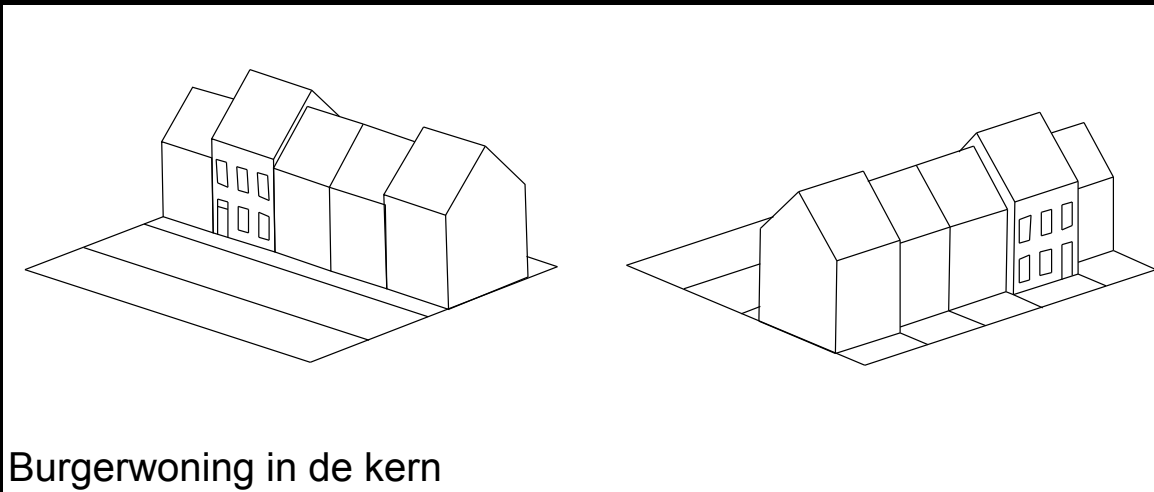
Architectuur

Types

zelfde types overal terug te vinden, ongeacht hun locatie.
(verspreide bebouwing, in de kern)

Burgerwoning in verspreide bebouwing

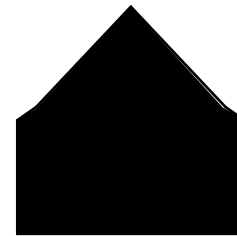
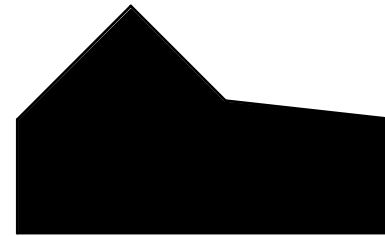
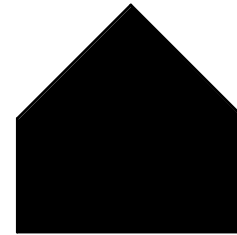
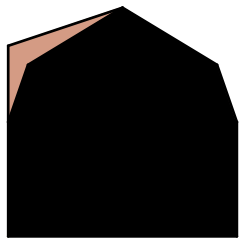
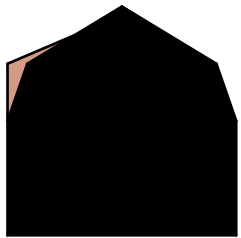
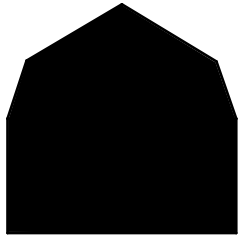
Burgerwoning in de kern

Architectuur

Transformaties van de vorm

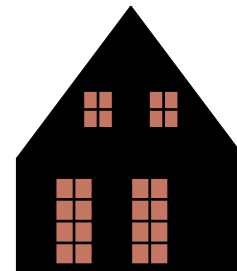
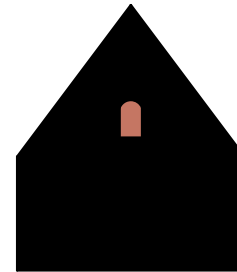
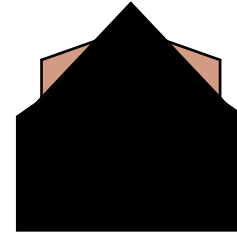
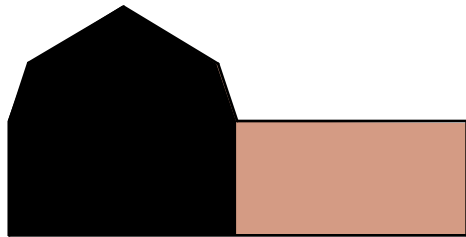
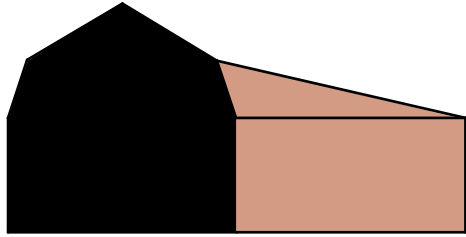
1. Verbouwingen om de kleine oude woningen aan te passen aan hedendaagse noden

Architectuur

Transformaties van de vorm

1. Verbouwingen om de kleine oude woningen aan te passen aan hedendaagse noden

Architectuur

Transformaties van de vorm

2. Nieuwbouw

- Nieuwe typologie vaak de fermette.
- Ook vele andere stijlen en vormen, zoals b.v. het schilddak

Architectuur

Materialen van de gebouwen

'Baksteenarchitectuur'

- gele baksteen: noordelijke deel (Roesbrugge en Krombeke)

- rode baksteen: zuidelijke deel.

Architectuur

Oude streekeigen materialen

- ijzerzandsteen (voor 1200)
- harde zandsteen (eind 13de eeuw)
- vakwerkbouw
- geglazuurde dakpannen

Architectuur

Hedendaagse materialen

- beton
- metaal
- kunststof
- ...

Deze materialen zijn niet streekeigen.

Architectuur

veel voorkomend: kleine betonnen schuur

- eenvoudig zuiver volume
- klein van oppervlakte
- kleinschalige toepassing betonplaten
- zuivere ritmering in de gevel

streekeigen toepassing van niet-streekeigen materiaal?

EVALUATIE VAN STREEKEIGEN KENMERKEN OP DE KAVEL

WONINGEN

1. - inplanting: niet streekeigen (niet aan straat gelegen).
 - vorm: niet streekeigen. (hoofdvolume met aanbouw VOORaan)
 - materiaal: baksteen
 - inrichting: tuin bestaat uit exotische planten. (wintergroene coniferen, naaldbomen,...)

2. - inplanting: streekeigen (oude boerderij werd woning.)
 - vorm: streekeigen. (1 zuiver hoofdvolume)
 - materiaal: wit geschilderde baksteen
 - inrichting: tuin bestaat uit streekeigen struiken en bomen

3. - inplanting: niet streekeigen (niet aan straat gelegen + open bebouwing).
 - vorm: aanpalende gebouwen hebben 1 bouwlaag en hellend dak, geen garagepoorten.
 - materiaal: baksteen
 - inrichting: grote oprit vooraan is niet streekeigen.

4. - inplanting: aan straat gelegen
 - vorm: streekeigen mansardedak, grote ramen in puntgevel niet streekeigen.
 - materiaal: baksteen
 - inrichting: volume open in het veld, herkenbaar

BOERDERIJEN

5. - inplanting: de nieuwe loodsen en woning vormen geen cluster.
 - vorm: licht hellend dak van de loodsen is niet streekeigen
 - materiaal: betonnen lichtgrijs platen, niet streekeigen.
 - inrichting: geen echte groene inrichting die het geheel aan mekaar smeedt. (Couthof op de achtergrond)

6. - inplanting: nieuwe loods vormt cluster met oude.
 - vorm: flauw hellend dak, extrusie van 1 sectie, nokhoogte ca. gelijk
 - materiaal: betonnen platen
 - inrichting: groenaanplantingen rond loods

7. - inplanting: de woning en de loodsen vormen geen cluster.
 - vorm: geen streekeigen kenmerken. (b.v. schilddak!)
 - materiaal: uiteenlopend, niet streekeigen
 - inrichting: geen opgaand groen aanwezig op erf

8. - inplanting: nieuwe loodsen vormen cluster met oude.
 - vorm: nieuw (lichte dakhelling)
 - materiaal: baksteen cfr woning)
 - inrichting: enkele bomen

4

***ONTWERPEND
ONDERZOEK***

Methodiek ontwerp onderzoek

SITUATIES

1. LB > LB

- vervanging loods/woning
- nieuwe loods S M
- nieuwe loods L XL

2. LB > ?

- wonen
- horeca
- bedrijf
- gemengd

3. WO > WO

- vervangen
- wijzigen

4. MAXI-programma's

- b.v. - 100 woningen
- rusthuis
- waterzuiveringsstation
- bedrijf
- administratief gebouw

SITUATIES

1. LB > LB
  - vervanging loods/woning
  - nieuwe loods S M
  - nieuwe loods L XL
2. LB > ?
  - wonen
  - horeca
  - bedrijf
  - gemengd
3. WO > WO
  - vervangen
  - wijzigen
4. MAXI-programma's
  - b.v. - 100 woningen
  - rusthuis
  - waterzuiveringsstation
  - bedrijf
  - administratief gebouw

CONTEXT

- FYSISCH SYSTEEM
- bodem
  - reliëf (hoog/laag,helling)
  - water
- LANDGEBRUIK
- akker, weiland, bos
- SITUERING
- open ruimte/landweg/
  - verbindingsweg/ kern
- GEBRUIKERS
- bewoner, recreant, pas
  - sant, landbouwer,...

BAGAGE ANALYSE

(generieke informatie)

INTRINSIEKE WAARDE (van kavel/gebouw/complex)

- CULT. - HIST. WAARDE
- monument, beschermd
  - landschap/dorpsgezicht,
  - relictzone,...
- LANDSCHAPPELIJKE WAARDE
- vegetatie, uitzichten, ...
- GEBRUIKSKWALITEIT
- bouwfysische staat,
  - flexibiliteit,...

SITUATIES

1. LB > LB
  - vervanging loods/woning
  - nieuwe loods S M
  - nieuwe loods L XL
2. LB > ?
  - wonen
  - horeca
  - bedrijf
  - gemengd
3. WO > WO
  - vervangen
  - wijzigen
4. MAXI-programma's
  - b.v. - 100 woningen
  - rusthuis
  - waterzuiveringsstation
  - bedrijf
  - administratief gebouw

CONTEXT

- FYSISCH SYSTEEM
bodem
reliëf (hoog/laag,helling)
water
- LANDGEBRUIK
akker, weiland, bos
- SITUERING
open ruimte/landweg/
verbindingsweg/ kern
- GEBRUIKERS
bewoner, recreant, pas
sant, landbouwer,...

BAGAGE ANALYSE

(generieke informatie)

INTRINSIEKE WAARDE (van kavel/gebouw/complex)

- CULT. - HIST. WAARDE
monument, beschermd
landschap/dorpsgezicht,
relictzone,...
- LANDSCHAPPELIJKE WAARDE
vegetatie, uitzichten, ...
- GEBRUIKSKWALITEIT
bouwfysische staat,
flexibiliteit,...

AFWEGINGSMOMENT

bepaling houding
t.o.v. ontwikkeling
+ keuze voor vorm
& gebruik

Afwegingen

Invulling

vormvariabelen

afweging 1
afweging 2
afweging 3
afweging 4
afweging 5
...

Invulling 1
Invulling 2
Invulling 3
Invulling 4
Invulling 5
...

SITUATIES

1. LB > LB
  - vervanging loods/woning
  - nieuwe loods S M
  - nieuwe loods L XL
2. LB > ?
  - wonen
  - horeca
  - bedrijf
  - gemengd
3. WO > WO
  - vervangen
  - wijzigen
4. MAXI-programma's
b.v.
  - 100 woningen
  - rusthuis
  - waterzuiveringsstation
  - bedrijf
  - administratief gebouw

CONTEXT

- FYSISCH SYSTEEM**
bodem
reliëf (hoog/laag,helling)
water
- LANDGEBRUIK**
akker, weiland, bos
- SITUERING**
open ruimte/landweg/
verbindingsweg/ kern
- GEbruikers**
bewoner, recreant, pas
sant, landbouwer,...

BAGAGE ANALYSE

(generieke informatie)

INTRINSIEKE WAARDE (van kavel/gebouw/complex)

- CULT. - HIST. WAARDE**
monument, beschermd
landschap/dorpsgezicht,
relictzone,...
- LANDSCHAPPELIJKE WAARDE**
vegetatie, uitzichten, ...
- GEbruikSKWALITEIT**
bouwfysische staat,
flexibiliteit,...

AFWEGINGSMOMENT

bepaling houding
t.o.v. ontwikkeling
+ keuze voor vorm
& gebruik

Afwegingen

*Invulling
vormvariabelen*

afweging 1	→	Invulling 1
afweging 2	→	Invulling 2
afweging 3	→	Invulling 3
afweging 4	→	Invulling 4
afweging 5	→	Invulling 5
...	→	...

VORMVARIABLEN

INPLANTING

t.o.v. weg, andere gebou
wen, bossen, ...

VORM GEBOUW

volume gebouw
dakvorm
gevels: alzijdigheid/diffe
rentiatie
verhoudingen
toevoegingen: dakkapellen/
aanbouwen/erkers

MATERIAAL GEBOUW

baksteen
beton/hout/metaal/
kunststof/...
kleur donker/licht

INRICHTING

tuin, boomgaard, bomen,...
verhard/niet verhard
poelen/beken/grachten/...
aanhorigheden

Sites ontwerpnd onderzoek

Gebied Watouse-Provenseweg

Zoeken naar een methode om vanuit een grote schaal met de ontwikkeling van streekeigenheid binnen een gebied om te gaan. Niet denken vanuit de bebouwing, maar vanuit het landschap.

Woningen Gravendreef

Transformatie van kleinschalige woningen, die te klein zijn om aan huidige behoeftes te voldoen. Onderzoek naar mogelijke vormen voor nieuwe volumes

Hoeve Gapaardstraat

Uitbreiding van een bestaande kleinschalige hoeve met een nieuwe loods met een oppervlakte van 800 m². Onderzoek naar inplanting van de nieuwe loods

Woning Watouseweg

Transformatie van een kleine historische hoeve. Onderzoek naar de verschillende nieuwe programma's die mogelijk zijn op de plek en randvoorwaarden waaronder dit dient te gebeuren.

Hoeve Palingstraat 10

Vervanging van een historisch waardevolle stal op het erf. Inplanting van een bijkomende grootschalige stal.

Hoeve Palingstraat 6

Renovatie van een beschermd hoeve. Onderzoek naar de impact van vertuining indien de hoeve opnieuw bewoond wordt.

Hoeve Watouseweg

Afbraak van een kleinschalige hoeve die vervangen wordt door moderne stallen en een woning. Onderzoek naar mogelijke inplantingen van verschillende types nieuwe landbouwbedrijven.

woningen Gravendreef

hoeve Gapaardstraat

gebied
Watouseweg-
Provenseweg

Site 1: Het gebied tussen Watouseweg en Provenseweg

In deze studie wordt getracht een antwoord te geven op de volgende vraag:

Hoe kunnen nieuwe programma's, zoals hedendaags wonen en steeds grootschaliger landbouw, een ruimtelijke vertaling krijgen die bijdraagt tot de streekeigenheid van het Hoppe-land? Hoe moeten ze worden vormgegeven om dit te bereiken?

SITUATIE

Bestaande boerderijen willen uitbreiden met een aantal loodsen.

CONTEXT

Reliëf

De noordwestelijke hoek van het gebied is een stukje van de noord-zuid gerichte rug. De Eikhoekbeek ontspringt in het zuidoosten.

Landschap

Gelegen in de relictzone 'Hoppeland van Poperinge'.

Gebruikers

Hoppelandroute (fiets), Provenseweg en Watouseweg (auto), bewoners, landbouwers.

INTRINSIEKE WAARDE

Cultuurhistorisch

de footprint van de boerderijen en enkele poelen en bomenrijen bewaard gebleven.

Hedendaagse gebruikswaarde

- openheid als een kwaliteit
- landschappelijke beleving verandert snel door kronkelende wegen
- boerderijen zijn niet aangepast aan een hedendaagse bedrijfsvoering.

VARIANTE 1: BEBOUWING IN GROENEILANDEN

AFWEGING

Een nieuwe samenhang in het landschap wordt bereikt door nieuwe 'groeneilanden' in een voor de rest open landschap, vormgegeven vanuit de hedendaagse noden en voorkeuren.

De gebouwen binnen een groeneiland worden beschouwd als losse volumes in een groene setting.

VARIABLEN

Vorm van de gebouwen

- van ondergeschikt belang
- gebouwen niet hoger dan de groene elementen van het groeneiland.

Materiaal

- Bij voorkeur donkere materialen

Inplanting en inrichting

- de grootte van een groeneiland moet beperkt blijven. De tussenafstand tussen twee groeneilanden is minimum 200 m.
- slechts een beperkt percentage van het groen-eiland mag worden bebouwd. (25%?)
- gebruik van streekeigen groenelementen
- niet alle gebouwen in te planten tot aan de grens van het groeneiland. (min. 10 meter)

VARIANTE 2: BEBOUWING IN COMPACTE CLUSTERS

AFWEGING

De huidige openheid van het landschap wordt niet als een gebrek opgevat en het principe van compacte uitbreiding van hofsteden wordt vooropgesteld.

VARIABELEN

Vorm van de gebouwen

- vorm is van zeer groot belang
- strikte regels wat betreft kroonlijst-hoogtes en nokhoogtes.

Materiaal

- Bij voorkeur donkere materialen

Inplanting

- er moet een nieuwe compacte en coherente cluster ontstaan.

Inrichting

- rommel aan de binnenzijde
- strategische plaatsing van een aantal bomen die het beeld landschappelijk aan elkaar smeden.

VARIANTE 3:
DE BEBOUWING IN RELATIE TOT
DE RUIMTELIJKE CONTEXT

AFWEGING

Er worden vanuit de directe ruimtelijke context mogelijkheden gezocht om de uitbreiding op een landschappelijk manier in te passen.

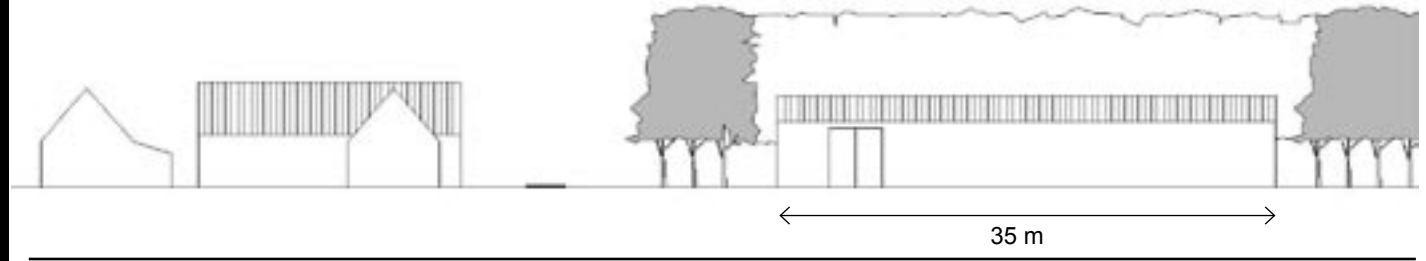
- A Uitbreiding bos als kader
- B Bebouwing in compacte clusters
- C Bebouwing lager plaatsen

VARIABELEN

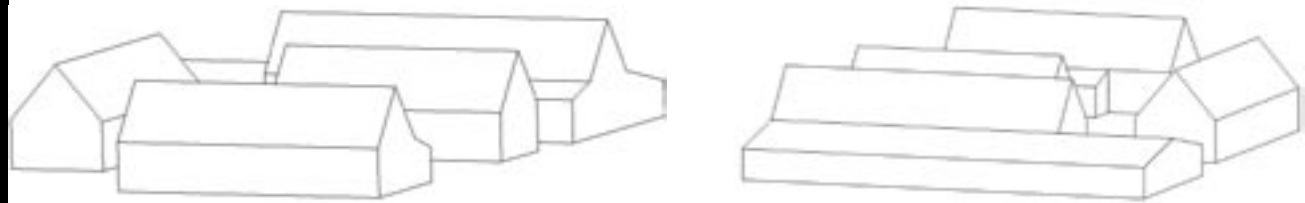
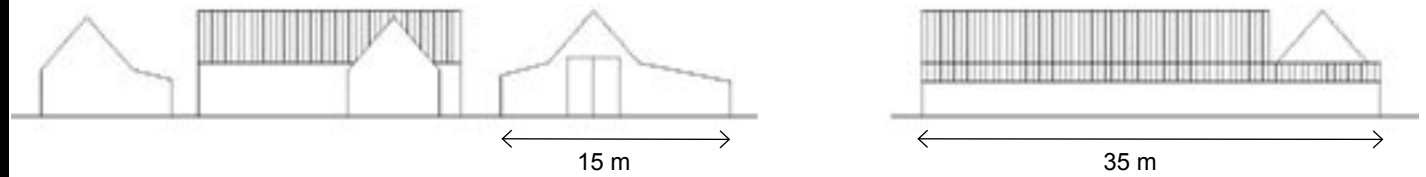
A Uitbreiding bos als kader

cfr. variante 1, bebouwing in groen-eilanden.

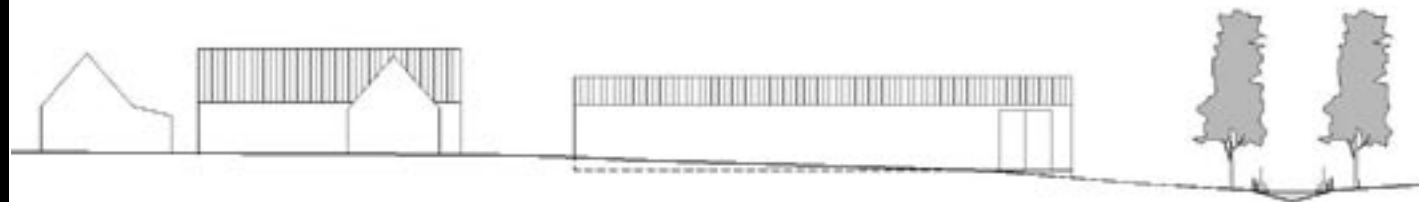
B Bebouwing in compacte clusters

cfr. variante 2, bebouwing in compacte clusters en architecturale ingrepen

C Bebouwing lager plaatsen

Van toepassing in gebieden met grote niveauverschillen.

Site 2: Hoeve Gapaardstraat

SITUATIE

Landbouw > Landbouw:
Uitbreiding van een boerderij met een loods van 1000m²

CONTEXT

Reliëf

- open vlakte

Bodem

- geschikt voor diverse teelten
- geschikt voor natuurontwikkeling

Landschap

- grootschalige, verschaalde landbouwpercelen
- bossen vormen de gesloten horizon
- de bochtige weg zorgt voor een steeds wisselend perspectief op het erf

Gebruikers

- Hoppelandroute.

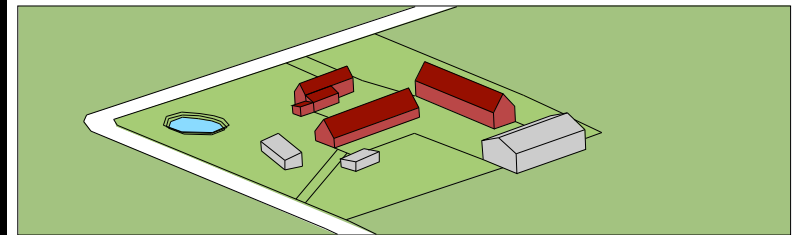
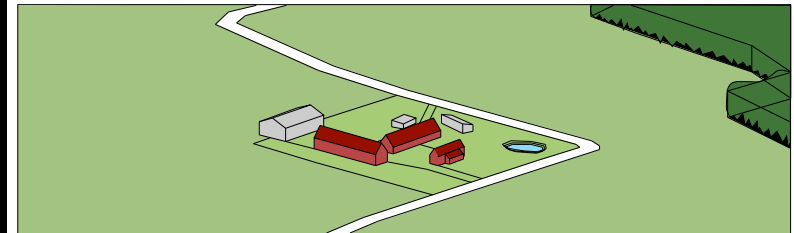
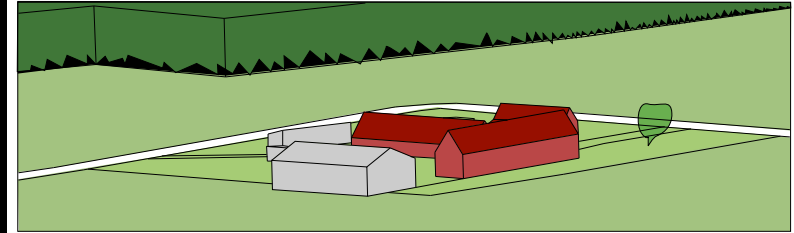
INTRINSIEKE WAARDE

Cultuurhistorisch

- opgenomen in de 'Inventaris van het cultuurbezit in Vlaanderen. Architectuur'.
- typische zuid-georiënteerde hoeve-woning
- oude stal dwars op de woning en vormt zo een afgesloten centrale buitenruimte
- een nieuwe stal in betonplaten is gebouwd ten zuiden van de woning, waardoor het centrale erf verder afgesloten wordt.
- gelegen in de relictzone Hoppeland
- de boerderij is erg verschaald
- aan de westkant van de erf is een 'rommel-landschap' ontstaan tussen de bouwvallige kleine loodsen die er staan.

Bouwfysisch

- Alle gebouwen zijn in behoorlijke staat.

VARIANTE 1: COMPACTE BOERDERIJ

AFWEGING

Indien er gekozen wordt om de groot-schalige loods in te planten op het be-staande erf, dan moet ernaar gestreefd worden om deze loods zoveel mogelijk aan te passen aan de relatief kleine schaal (in vgl. met de nieuwe loods) van de bestaande gebouwen.

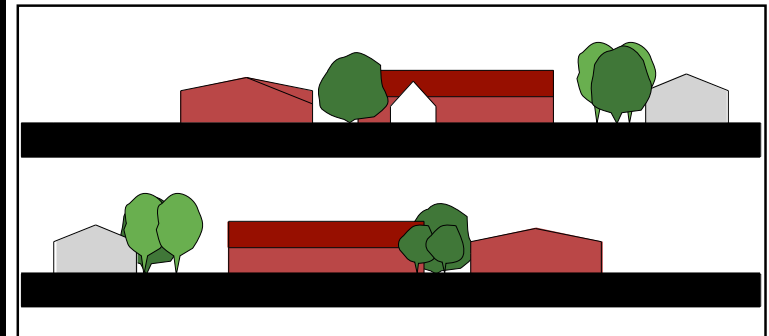
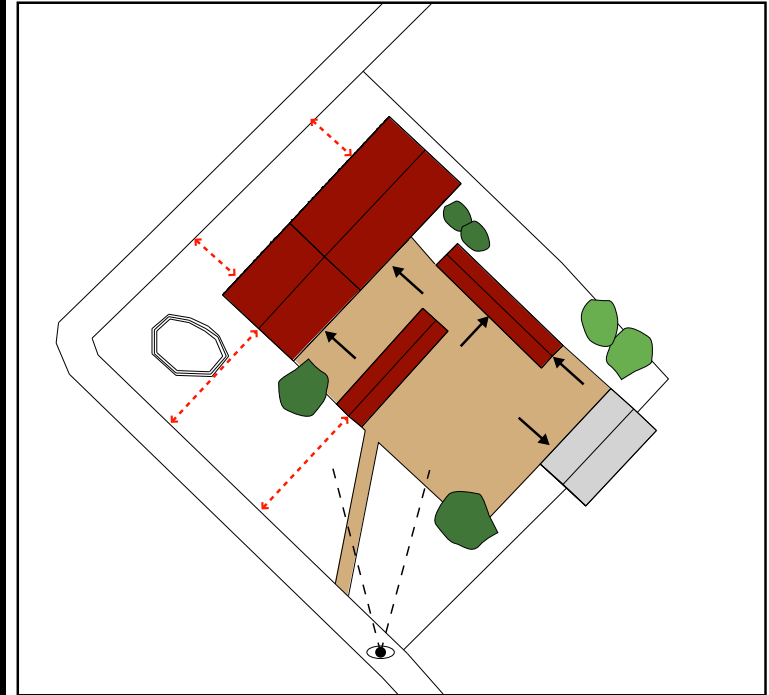
VARIABELEN

Vorm

Indien mogelijk moet de hoogte van de stal aangepast worden aan de directe omgeving

Materiaal

- gevelmateriaal aanpassen zodat de schaal van de gevel doorbroken wordt.
- materiaal dat donkerder wordt bij veroudering, en dat bij voorkeur licht-absorberend is.
- bij voorkeur wordt hetzelfde materiaal gebruikt als bij één van de andere gebouwen.

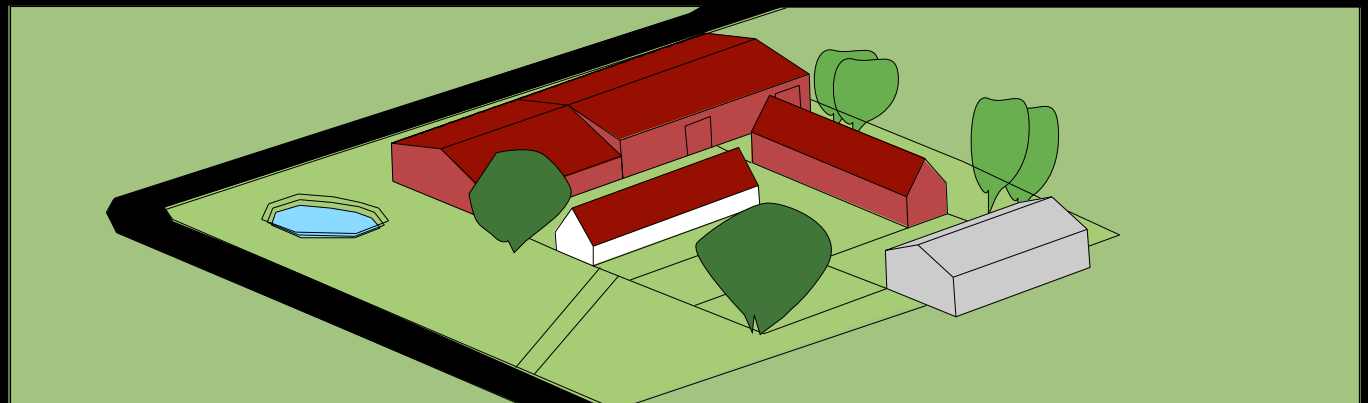
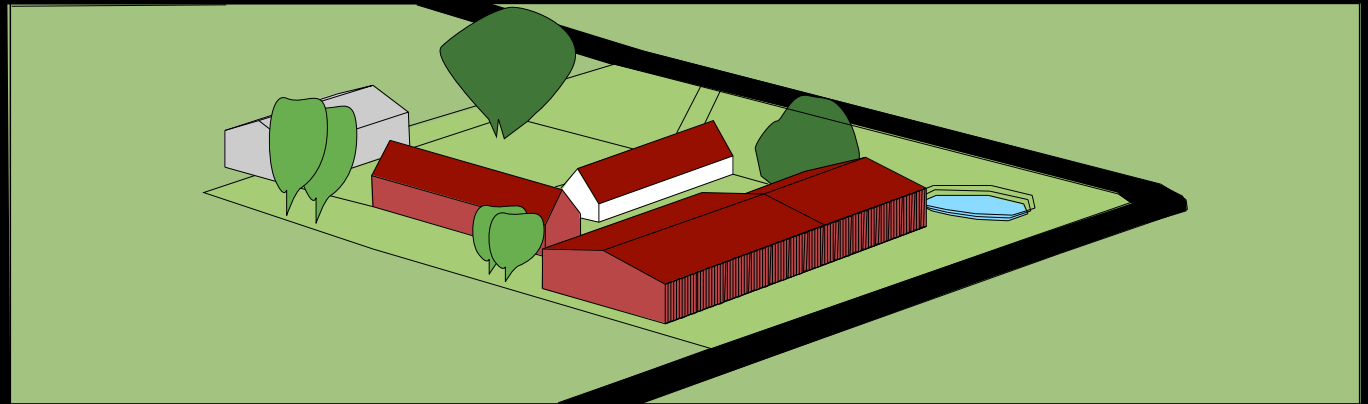
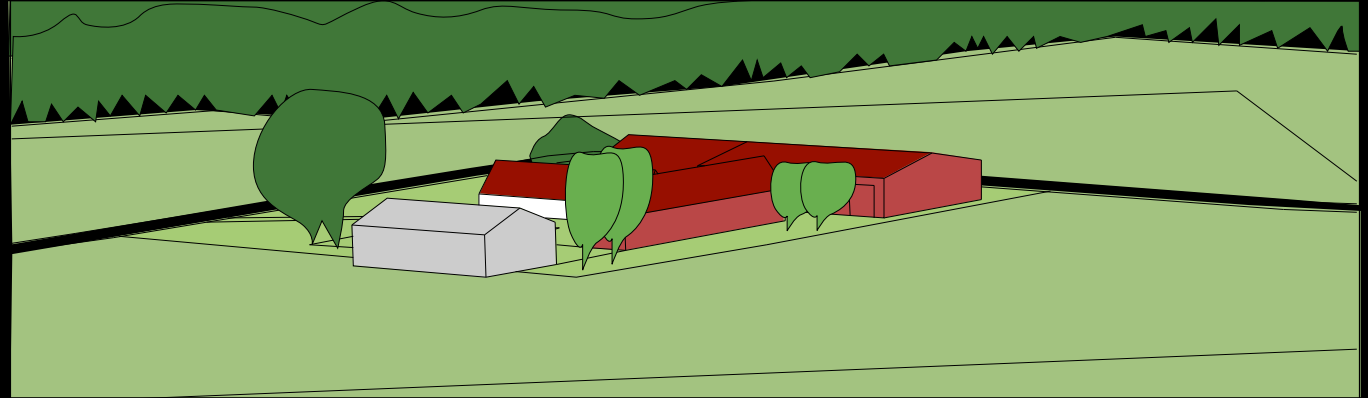
VARIABELEN

Inplanting op het terrein

- NW: nieuwe stal niet dicht bij de weg geplaatst dan de woning, zodat de woning een bepaalde impact kan behouden op het totale beeld van het erf.
- ZW: voldoende afstand tussen de stal en de weg, zodat deze zone nog steeds als een stuk weiland kan functioneren en geen opslagplaats wordt voor werktuigen.
- toegang tot de nieuwe loods moet aan de zuidelijke zijde gebeuren en zo de centrale werking van het erf versterken.

Inrichting

- aantal bomen wordt aangeplant opdat erf één cluster zou vormen

VARIANTE 2: KLEINSCHALIGE BOERDERIJ

AFWEGING

Er kan ook vanuit gegaan worden dat de schaal van de nieuwe loods niet toelaat dat deze op het bestaande kleinschalige erf ingeplant wordt omdat dit teveel afbreuk zou doen aan het karakter van deze historisch waardevolle hoeve.

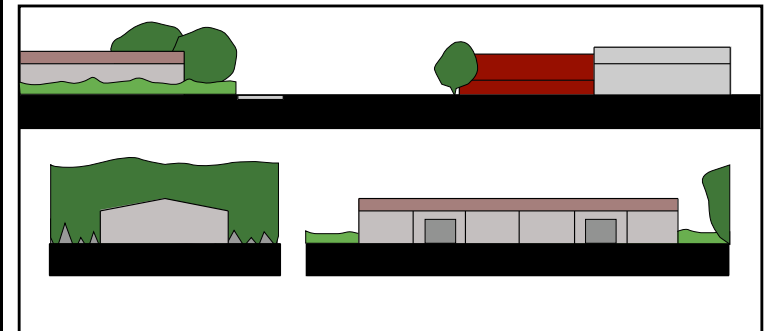
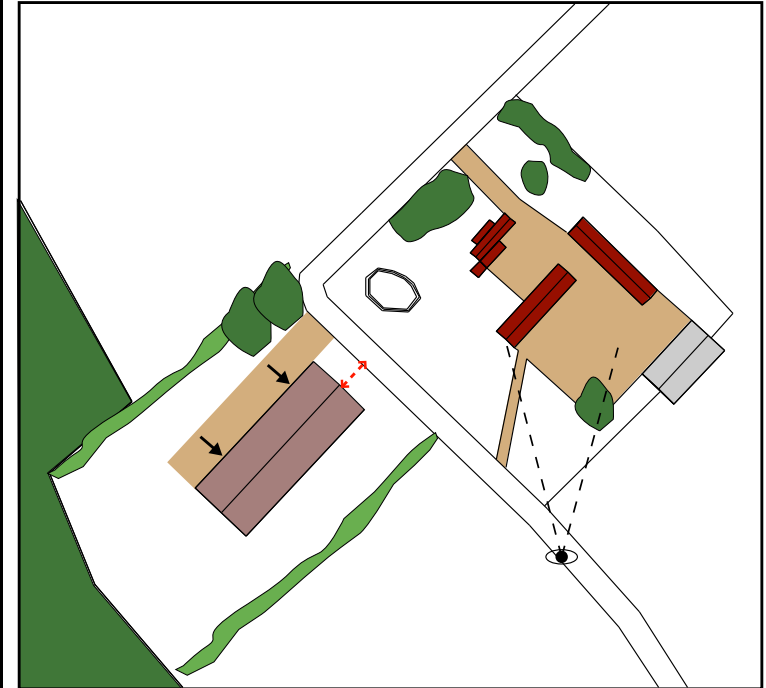
VARIABELEN

Vorm

- vormgeving moet de schaal van de loods proberen te reduceren

Materiaal

- Materiaal moet niet hetzelfde zijn als dat van de gebouwen op het erf.
- donkere materialen
- materiaal moet afgestemd zijn op de houdbaarheid van de loods
- materiaal dat veroudert, maar daarbij niet aan kwaliteit inboet.

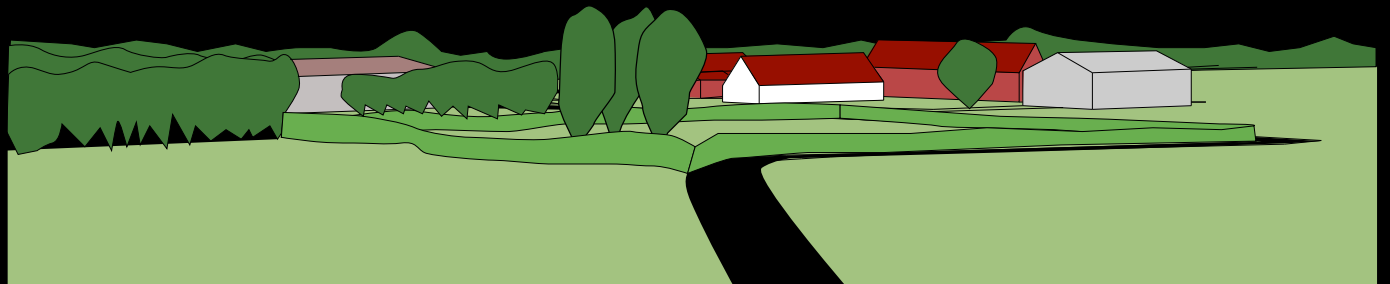
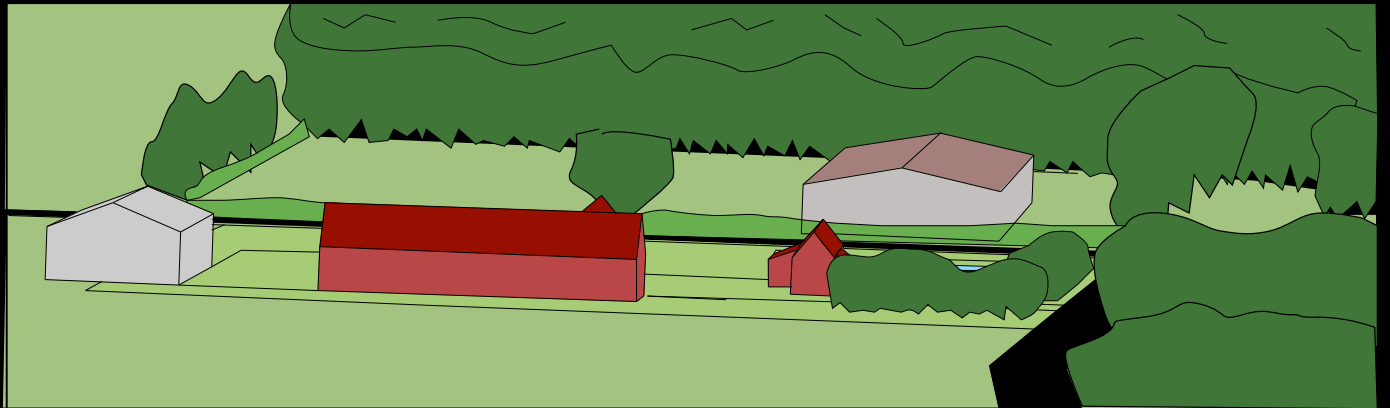
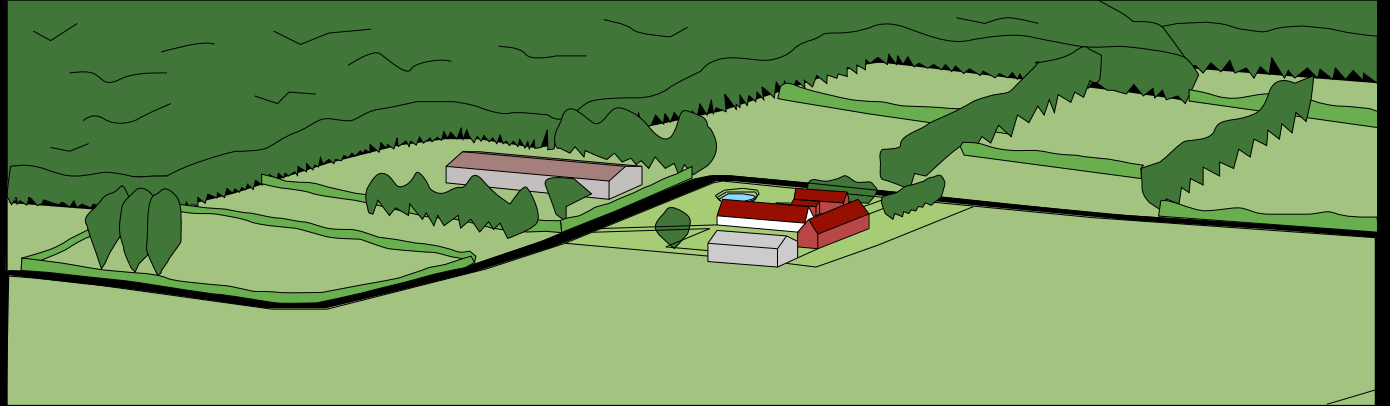
VARIABELEN

Inplanting op het terrein

- Loods moet op voldoende afstand staan van de weg, zodat er nog een stuk weiland tussen de weg en de loods kan liggen.
- Toegangen tot de loods bevinden zich bij voorkeur niet in de gevel die langs de wegkant ligt.

Inrichting

- Loods kan enkel gerealiseerd worden indien er kleinschalige landschapselementen aangeplant worden. Deze vormen een duurzaam landschappelijk kader, dat ook kan verder bestaan en een meerwaarde biedt wanneer de loods verdwijnt binnen 20 jaar. Dit in tegenstelling tot een groenscherm.

Site 3: Woningen Gravendreef

SITUATIE

Wonen > wonen

Een aantal oude woningen zijn te klein voor hedendaags gebruik en worden afgebroken en herbouwd.

CONTEXT

Reliëf

- heuvelrug

Bodem

- grasland (stuwwatergronden)

Landschap

- N: IJzervallei.

- Z: meer diversiteit (hoogteverschillen, beekvalleien,...)

- zone voor kleinschalige landschap-ontwikkeling

Gebruikers

- Hoppelandroute, Schreveroute

- grote zichtbaarheid door liging

INTRINSIEKE WAARDE

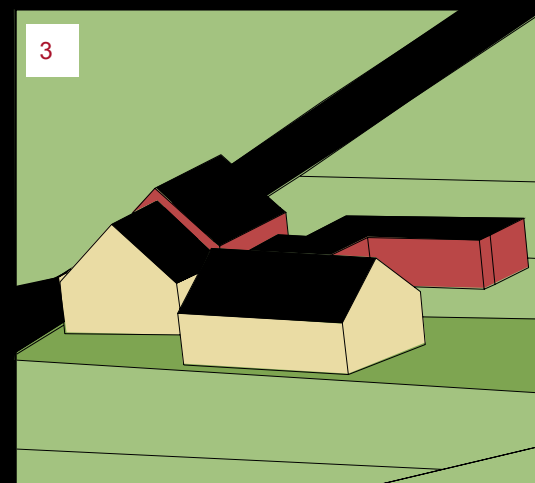
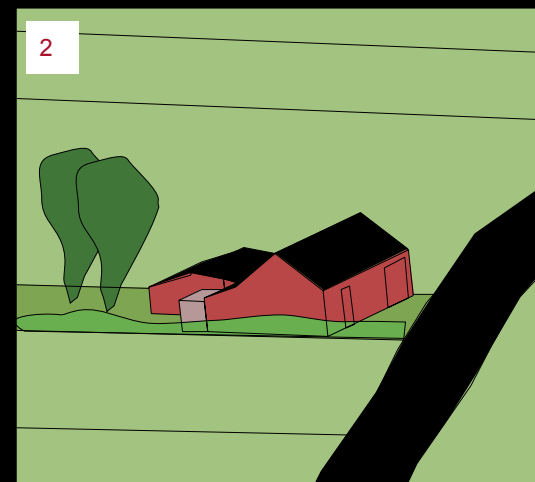
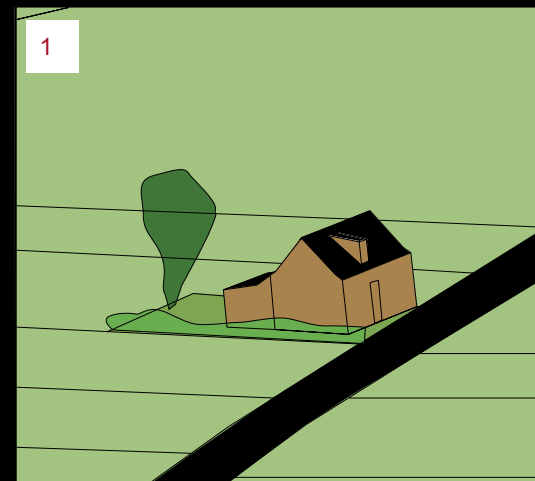
Cultuurhistorisch

- niet opgenomen in de 'Inventaris van het cultuurbezit in Vlaanderen'.

- typische woningen (inplanting, schaal, materiaalgebruik, kavelgrootte)

Bouwfysisch

Woningen zijn bouwfysisch in orde, maar voldoen door hun beperkte oppervlakte niet aan de hedendaagse noden.

DRIE VARIANTEN

drie verschillende visies, die evenwaardig zijn aan elkaar, maar andere kwaliteiten vereisen van de bebouwing langsheen de Gravendreef.

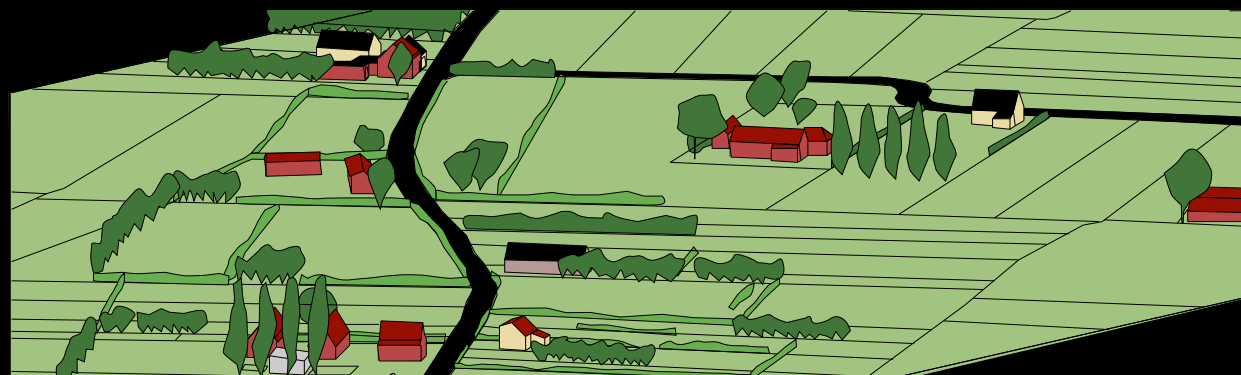
Variante 1

Het landschap op en rond de Gravendreef blijft onveranderd. De woningen zijn losstaande volumes in een open gebied.

Variante 2

Meer gesloten landschap dat aansluit op de bossen van het Couthof. Dit brengt andere vrijheidsgraden met zich mee voor de bebouwing.

Variante 3

Ontwikkelen van de Gravendreef als een groene recreatieve as tussen de dorpskern van Watou en het Couthof. Het omliggende landschap blijft zijn open karakter behouden.

VARIANTE 1: WONINGEN IN EEN OPEN LANDSCHAP

AFWEGING

In dit open landschap is de impact van de vorm en schaal van de woning, evenals van de vertuining, maximaal. De bestaande openheid is een fragiele kwaliteit en dit vereist de nodige aandacht voor de bebouwing in het gebied.

VARIABELEN

Vorm

- de dakvorm is vrij
- compacte woningen

Materiaal

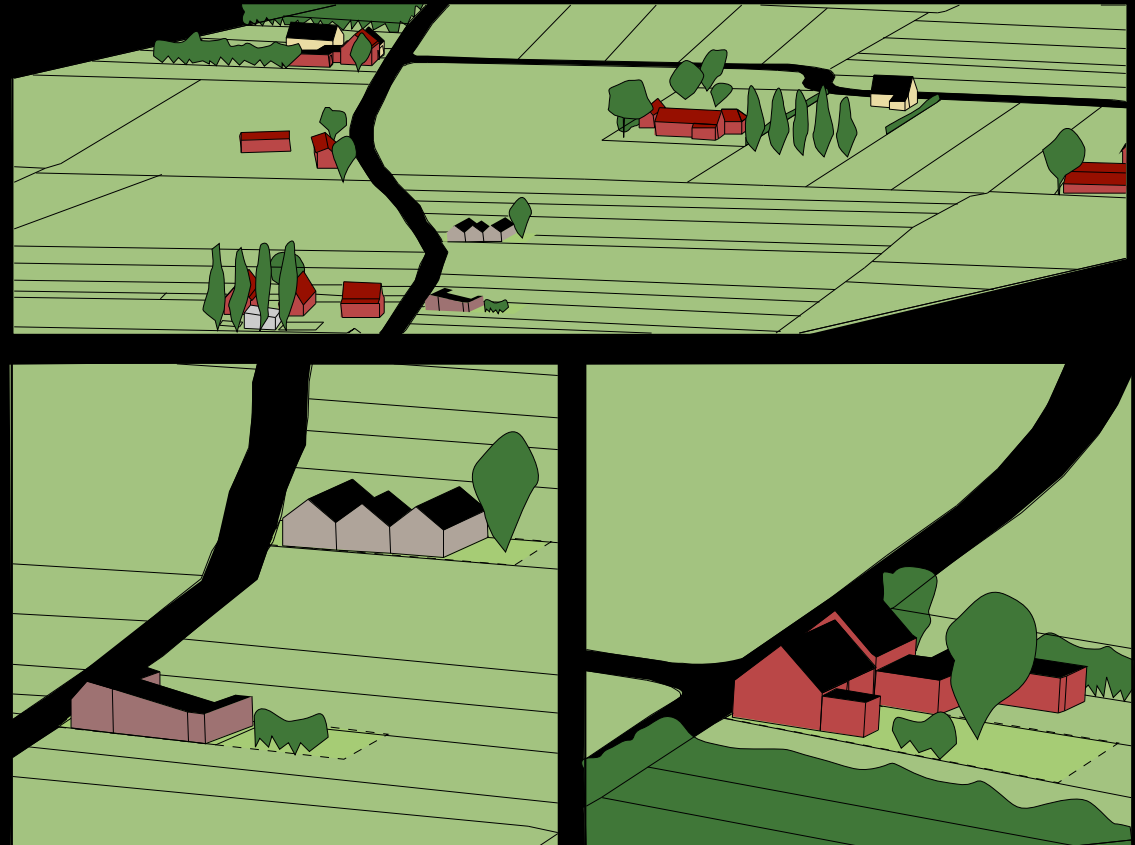
- bij voorkeur een donkere kleur

Inplanting op het terrein

- de rooilijn zo dicht mogelijk bij de weg
- De bebouwing bepaalt de contouren van het perceel ipv vertuining

Inrichting

- de vertuining moet zich beperken tot de directe omgeving van de woning

VARIANTE 2: WONINGEN IN EEN KLEIN- SCHALIG LANDSCHAP

AFWEGING

Het kleinschalig landschap vormt het kader waarbinnen de bebouwing gerealiseerd wordt.

VARIABELEN

Vorm

- woningen zijn aan minder beperkingen onderhevig
- extrusiewoningen

Materiaal

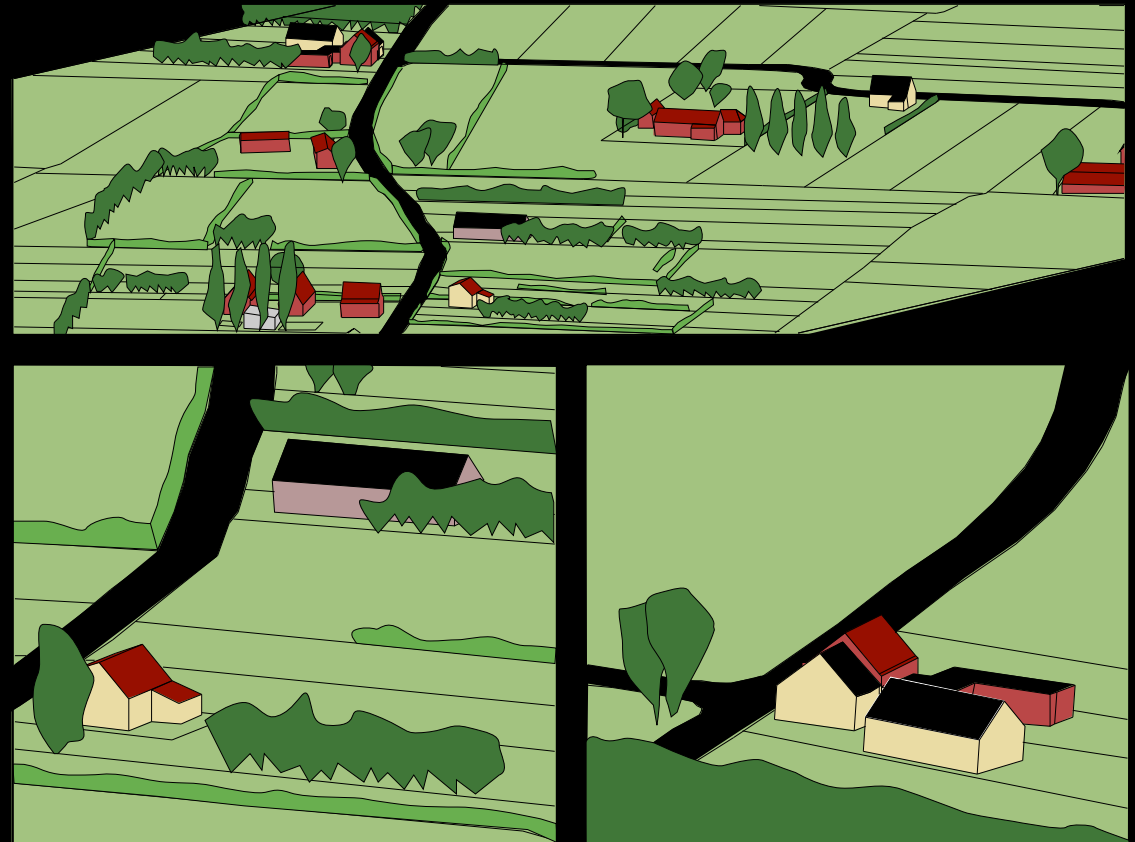
- vrij te bepalen

Inplanting op het terrein

- woningen staan vrij op het perceel staan

Inrichting

- vertuining met streekeigen beplanting is toegelaten en vormt kader

VARIANTE 3: WONINGEN LANGS EEN DREEF

AFWEGING

De keuze om de heuvelrug te benadrukken met aanleg dreef moet verder onderbouwd worden door de bebouwing.

VARIABELEN

Vorm

- extrusiewoningen

Materiaal

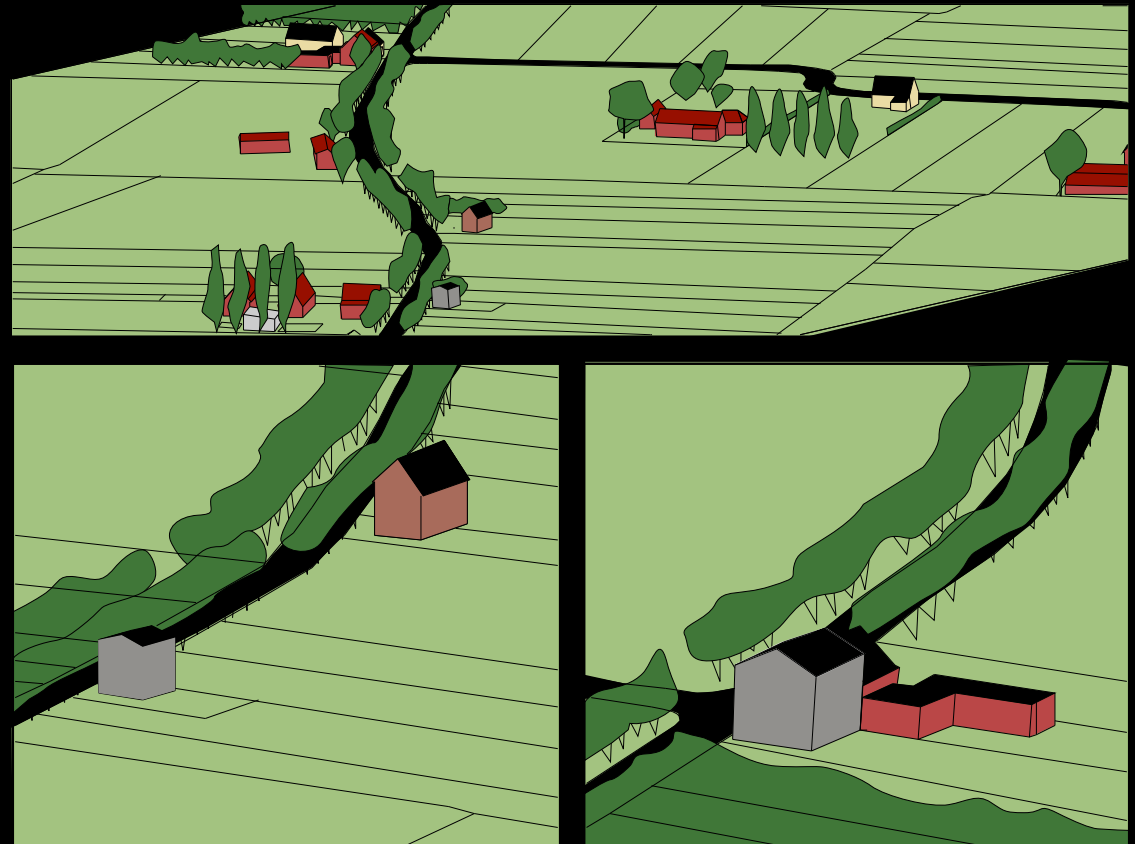
- vrij te bepalen.

Inplanting op het terrein

- bebouwing zo dicht mogelijk bij de dreef, zodat de bomen en bebouwing één cluster gaan vormen.

Inrichting

- vertuining bij voorkeur tussen de woning en de dreef

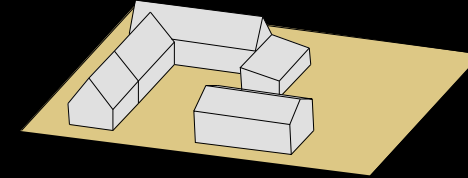
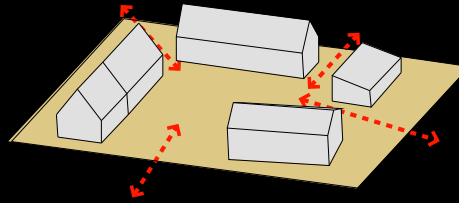

5

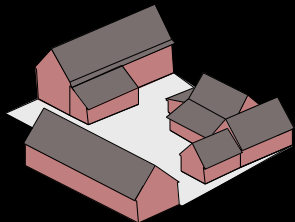
***AANZET TOT
HANDBOEK***

1. Landbouwbedrijven

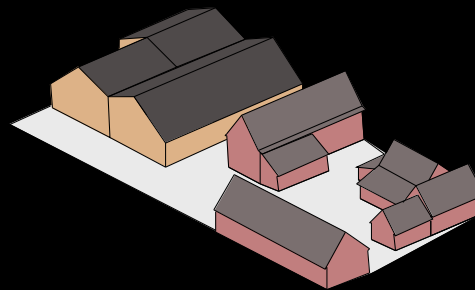
Kleinschalige hoeves mogen geen gesloten hoeves worden door nieuwe aanbouw, maar moeten openheid behouden

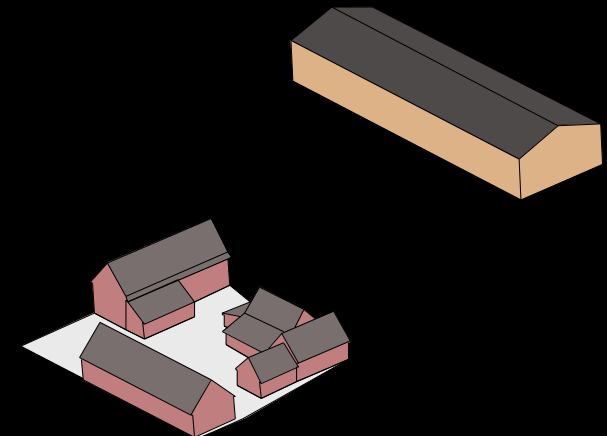
Nog veel kleinschalige boerderijen in het Hoppeland

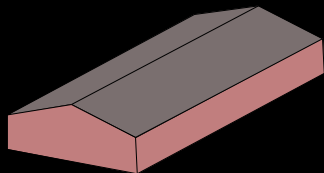
Nieuwe loodsen van beperkte schaal worden bij hoeves gevoegd tot compacte cluster

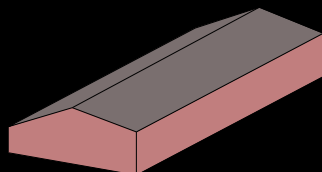
Grootschalige loodsen moeten op nieuwe locatie terecht komen

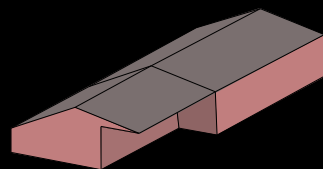
Standaardontwerp vermijden

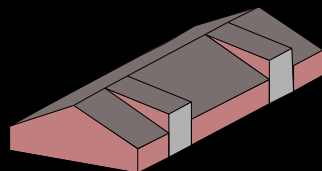
Reduceren hoogtes

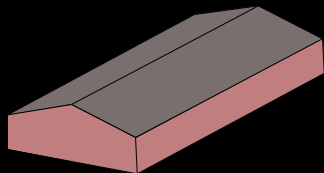
Integreren open ruimte

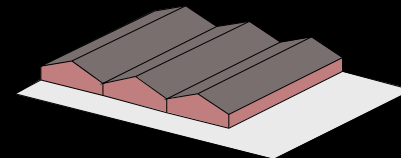
Ontwerpen van loodsen

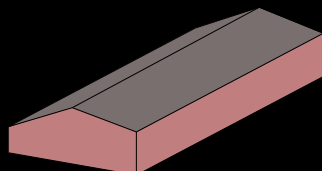
Standaardontwerp vermijden

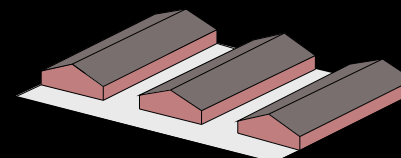
Aan elkaar bouwen geeft maximale impact

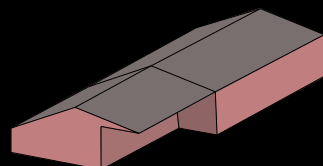
Reduceren hoogtes

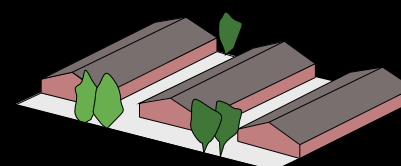
Doorzichten realiseren

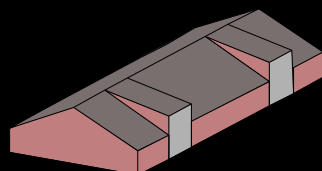
Integreren open ruimte

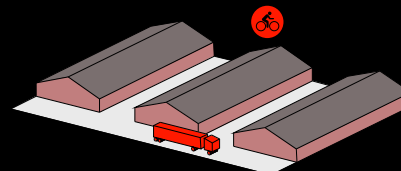
Groenschermen vervangen door groene accenten

Ontwerpen van loodsen

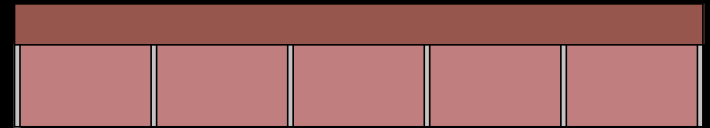
Rekening houden met verschillende gebruikers

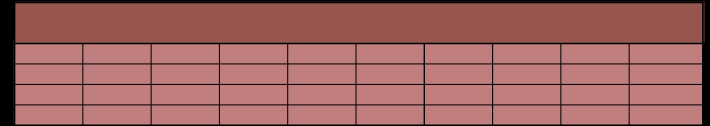
Vermijden worden dat grote egale gevels bekomen worden.

Veruitwendigen van de constructie om een ritmiek te geven aan de gevels

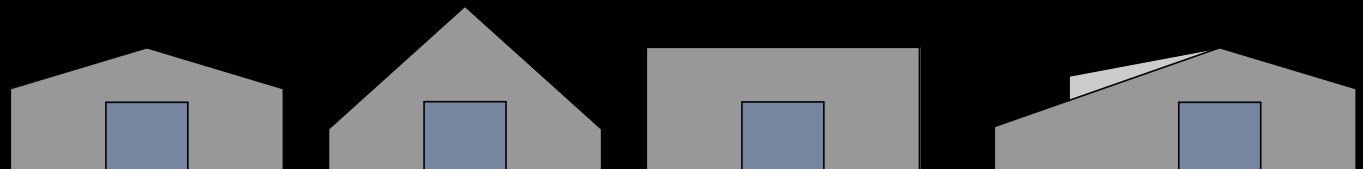
Textuur gebruiken om een duidelijke schaal merkbaar te maken in de gevels

Kiezen voor materialen die een andere schaal hebben dan de grote prefab-betonplaten. bvb baksteen, houten lamellen, ...

Typologie van de landbouwloods

Voorbeelden kwalitatieve ontwikkelingen

Bijkomende aandacht voor
vormgeving en materialisatie van
de stallen.

Voorbeelden kwalitatieve ontwikkelingen

Het gebruik van eenzelfde
materiaal voor alle gebouwen,
levert een sterker beeld op van
het bedrijf in het open gebied.

Voorbeelden kwalitatieve ontwikkelingen

Kleine landschapselementen
kunnen de inpassing van de ge-
bouwen in de omgeving
optimaliseren.

Voorbeelden kwalitatieve ontwikkelingen

De schaal van de loodsen (totale hoogte, breedte, kroonlijst) maakt dat deze samen met de woningen een homogeen geheel vormen.

Voorbeelden kwalitatieve ontwikkelingen

†Donkere materialen passen zich beter in in de omgeving (donker-rode bakstenen, geteerde golfplaten,...).

Voorbeelden kwalitatieve ontwikkelingen

Boerderij als compacte en duidelijk begrensde cluster in het open gebied.

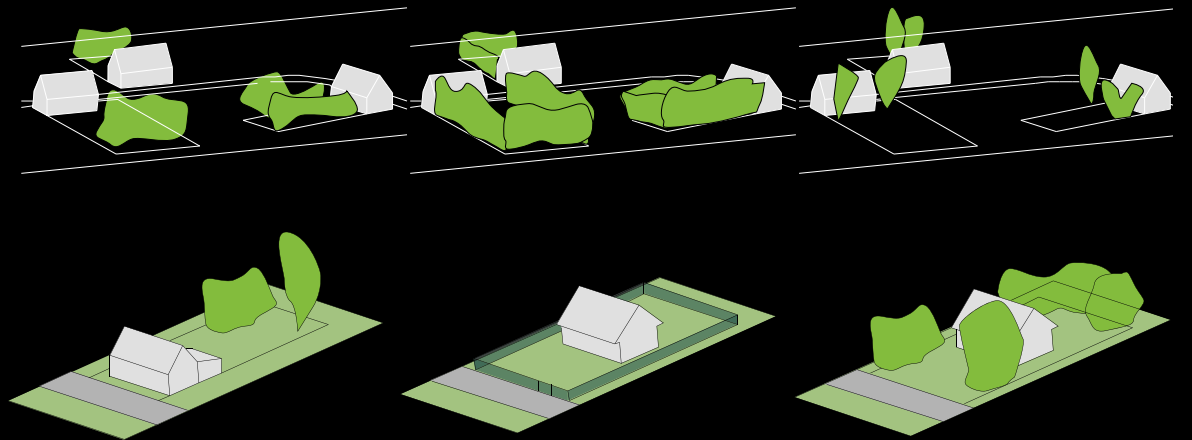
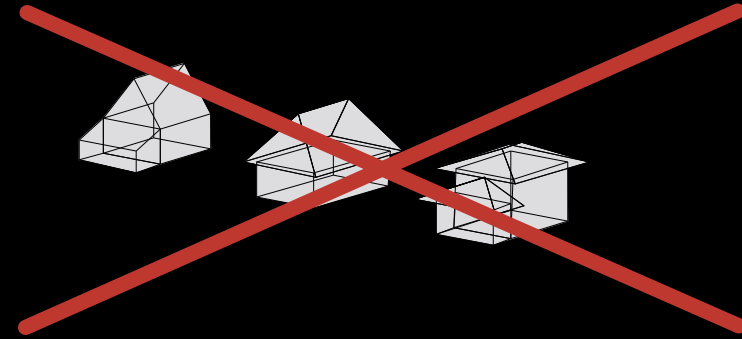
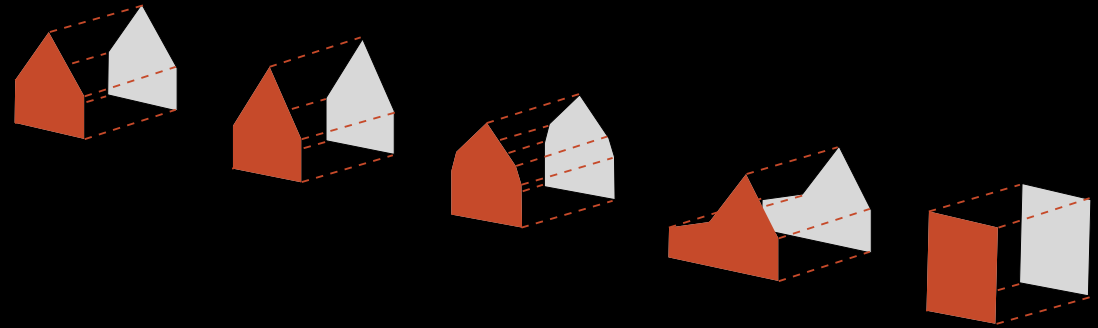

VORM
extrusievormen

INPLANTING
gebouw als grens van het perceel

MATERIAAL
baksteen
(ander materiaal kan indien
volume zeer sterk, zuiver
extrusievolume b.v. balk)

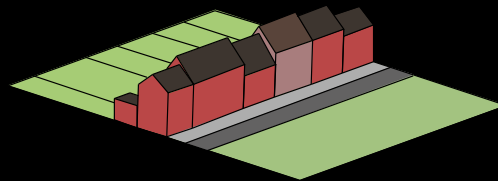
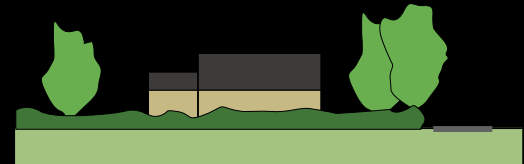
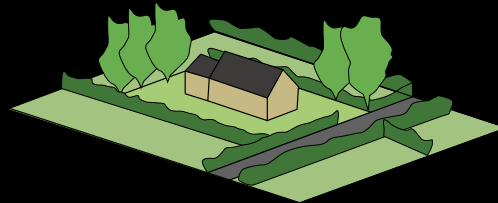
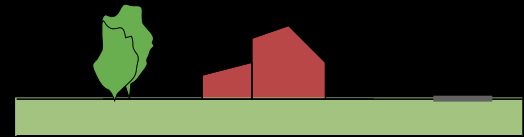
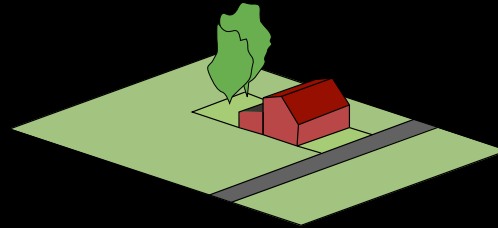
INRICHTING
beperkte vertuining met streekei-
gen elementen zoals bomen,
boomgaarden

TRANSFORMATIES VAN WONINGEN

ingrepen zijn afhankelijk van
locatie van de woning en directe
omgeving

- woning in open landschap
- woning in gesloten landschap
- woning in dorpskom

Voorbeelden kwalitatieve ontwikkelingen

Andere gebruiken zoeken voor
leegstaande - cultuurhistorisch
waardevolle - stallen

Voorbeelden kwalitatieve ontwikkelingen

Recente interpretatie van de
historische dakvorm van het mansardedak

Voorbeelden kwalitatieve ontwikkelingen

Restauratie met herstel van
historische situatie

Voorbeelden kwalitatieve ontwikkelingen

Renovatie boerderij met behoud
van open landschap

Voorbeelden kwalitatieve ontwikkelingen

Renovatie arbeiderswoning, met
behoud van de oorspronkelijke
volumetrie (extrusievorm, geen
dakkapellen, gesloten kopse wan-
den,...)

Voorbeelden kwalitatieve ontwikkelingen

Renovatie alleenstaande
woning met 'streekeigen'
materialen (donkere baksteen), en
behoud van extrusievorm. Kopse
gevel blijft vrij gesloten.

Voorbeelden kwalitatieve ontwikkelingen

Behoud van grootschalige gebouwen door bijkomende nieuwe functies (hotel) of verbreding van activiteiten op het platteland

Voorbeelden kwalitatieve ontwikkelingen

Renovatie hoeve wonig.
Gebruik van nieuwe materialen
(niet streekeigen), maar behoud
van volumetrie (woning met
stallingen in het verlengde) en
inplanting

6

***BOUWSTENEN
VOOR HET
HOPPELAND***

		OMSCHRIJVING	DOELGROEP
STRUCTUREEL	1.1	RAPPORT STREEKEIGENHEID	ambtenaren provincie & gemeenten
	1.2	LANDSCHAPPELIJKE VISIE	ambtenaren provincie & gemeenten
	1.3	ONTWERPWEDSTRIJD	ambtenaren gemeenten
	1.4	ONDERZOEK TRANSFORMATIE LANDBOUWCOMPLEXEN	ambtenaren provincie & gemeenten
	1.5	STRUCTUURPLANNEN	ambtenaren provincie & gemeenten
OPERATIONEEL	2.1	VERORDENENDE DOCUMENTEN verordeningen / rooilijnplannen / RUP's / ...	ambtenaren gemeenten, bouwers, ontwerpers
	2.2	HANDBOEK VOOR DE BOUWER	idem
	2.3	SCHETS MET DE LANDSCHAPPELIJKE INPASSING	ontwerpers
EMANCIPATORISCH	3.1	KENNISPLATFORM	provincie, gemeenten, erfgoedsector, ontwerpers, regionale landschappen,...
	3.2	STUDIEDAG STREEKEIGENHEID	idem
	3.3	ALGEMENE EN THEMABROCHURES	ontwerpers, bouwers, bevolking
	3.4	BOEK(JES) STREEKEIGENHEID	ontwerpers, bouwers, bevolking, ambtenaren gemeente & provincie
	3.5	WEBSITE	idem